

VISIETEKST
RISICOTAXATIE EN RISICOMANAGEMENT
BINNEN DE JUSTITIEHUIZEN

DANKWOORD

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de experts die deel uitmaakten van de werkgroep ter voorbereiding van deze visietekst. Hun wetenschappelijke inzichten, inzet en medewerking hebben ervoor gezorgd dat huidige visietekst allerm minst aan fundering en onderbouwing ontbrak! Daarom een welgemeende BEDANKT aan:

- Nico Braspenning (Psychosociale dienst)
- Minne De Boeck (Universitair Forensisch Centrum)
- Hans Dominicus (afdeling Justitiehuisen)
- Sara Goossens (Justitiehuis Gent)
- Siegfried Koeck (Geestelijke Gezondheidszorg voor mensen in Eindhoven en omgeving (GGzE), Nederland)
- Tamara Küpper (afdeling Justitiehuisen)
- Ilse Luyckx (Justitiehuis Antwerpen)
- Nele Poelmans (Parket Antwerpen)
- Claudia Pouls (Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Rekem)
- Ilse Schellaert (Justitiehuis Brussel)
- Alana Schuerwegen (Universitair Forensisch Centrum en mobiele equipe internering)
- Kasia Uzieblo (Van der Hoeven kliniek en Vrije Universiteit Brussel)
- Femke Vereecken (Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht)
- Roel Verellen (afdeling Justitiehuisen)
- Veerle Verreyt (Psychosociale dienst en mobiele equipe internering)

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	2
INLEIDING	5
DEEL 1: RISICOTAXATIE.....	6
1. Definitie en doelstelling.....	6
2. Risicofactoren.....	7
3. Risicotaxatiemethoden.....	7
3.1. Ongestructureerd klinisch oordeel.....	8
3.2. Actuariële risicotaxatie.....	8
3.3. Gestructureerd klinisch oordeel (of structured professional judgement; SPJ).....	9
4. Risicotaxatie-instrumenten	10
5. Risicomangement	11
5.1. RNR-model.....	11
5.2. Good Lives Model	12
6. Toepassing van risicotaxatie: huidige situatie binnen andere sectoren	13
6.1. Gevangenissen.....	13
6.2. Hulpverleningscentra	13
6.3. Gerechtsdeskundigen.....	15
6.4. Politie.....	15
DEEL 2. Justitiehuisen.....	17
1. Ontstaan en wettelijke basis	17
2. Organisatie en structuur.....	18
3. Opdrachten van de justitiehuisen	19
3.1. Drie categorieën van gemandateerde opdrachten	20
3.2. De strafrechelijke opdrachten.....	21
3.2.1. Adviesopdrachten	21
3.2.2. Begeleidingsopdrachten.....	23
3.2.3. Mandaten	25
DEEL 3. Krijtlijnen	28
1. Gestructureerde informatieverzameling en rapportering door de justitieassistent	29
1.1. Bij welke mandaten?	29
1.2. Welke informatie?.....	30
1.3. Waar wordt informatie samengebracht?.....	30
2. Risicotaxatie door experts risicotaxatie binnen de justitiehuisen	30

2.1. Hoe beslissen wanneer en met welk instrument een effectieve risicotaxatie moet uitgevoerd worden?	31
2.2. Bij welke mandaten?	32
2.3. Wie neemt de risicotaxatie af?.....	33
2.4. Risicocommunicatie aan derden?	33
DEEL 4. VERDERE STAPPEN.....	35
BIJLAGE 1: DE CENTRAL EIGHT VAN ANDREWS & BONTA	36
BIJLAGE 2: MANDATEN JUSTITIEHUIZEN.....	37

INLEIDING

De huidige Vlaamse regering kent voor het eerst een Vlaamse minister van Justitie en Handhaving. Het Regeerakkoord vermeldt een evidence-based beleid voor de justitiehuisen op basis van rapportering en monitoring van bijvoorbeeld de effectiviteit van de interventie en recidivevermindering. Dit vertalen we voor wat betreft de justitiehuisen onder andere in de implementatie van systematische en gestandaardiseerde risicotaxatie en risicomangement. Het doel hiervan is om het professioneel oordeel van de justitieassistent te ondersteunen. Het kan de justitiehuisen helpen bij het prioriteren van dossiers, bij het bepalen van de intensiteit van de begeleiding en opvolging, en richting helpen geven aan het eventuele verdere hulpverleningstraject.

In deze visietekst beschrijven we, conform en in uitvoering van het Regeerakkoord en de Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024, onze visie op een toekomstig Vlaams beleid inzake risicotaxatie en risicomangement binnen de justitiehuisen. Deze visie werd ontwikkeld in samenwerking met een werkgroep van experts uit verschillende disciplines zoals justitiehuisen, academische wereld, forensische hulpverlening (zowel ambulante als residentiële), het gevangeniswezen, en de magistratuur. Het is namelijk van belang om het tot op heden voornamelijk praktijkgestuurde beleid ook op een wetenschappelijke en onderbouwde manier vorm te geven en te implementeren.

Op basis van de hier geformuleerde uitgangspunten is het de bedoeling om een beleidskader voor de toepassing van risicotaxatie en risicomangement binnen de justitiehuisen te ontwikkelen. Met deze visietekst willen we met andere woorden het startschot geven om een Vlaams beleid inzake risicotaxatie en risicomangement te ontwikkelen.

Het eerste deel geeft weer wat risicotaxatie is, wat de achterliggende theorieën zijn, welke soorten instrumenten er bestaan enzovoorts. In het tweede deel wordt dieper in gegaan op de justitiehuisen, hun taken en opdrachten. In derde deel worden dan effectief de krijtlijnen uiteengezet voor het toekomstig beleid en in het laatste deel worden de verder te ondernemen stappen toegelicht.

DEEL 1: RISICOTAXATIE

1. Definitie en doelstelling

Met risicotaxatie wordt bedoeld dat men een inschatting gaat maken van het risico op recidive. Dit is niet hetzelfde als het voorspellen of recidive zich in de toekomst al dan niet zal voordoen, want een 100% correcte voorspelling voor het gedrag van een bepaald individu is zelfs met een heel goede test niet mogelijk.

Risicotaxatie wordt dan ook gedefinieerd als *“Het inschatten van de kans dat iemand bepaald gedrag opnieuw zal vertonen in de nabije of verdere toekomst”*. Een risicotaxatie is dus een inschatting die een richting aangeeft. Het is dus geen voorspelling (glazen bol) die een duidelijke, afgebakende uitkomst biedt. Toekomstig menselijk gedrag is niet perfect te voorspellen. Maar een betrouwbare inschatting kan ons wel al in een juiste richting duwen, zeker wat de intensiteit en inhoud van de begeleiding betreft.

Afhankelijk van het gebruikte risicotaxatie-instrument, worden verschillende risiconiveaus gehanteerd. De meest gebruikelijke indeling maakt een onderscheid tussen laag, matig en hoog risico. Een dergelijke indeling is zinvol omdat het helpt in een beslissingsproces te prioriteren. Bijvoorbeeld, een laag risico betekent dat de kans kleiner is dat er een nieuw delict zal gepleegd worden, er zijn eerder minder elementen aanwezig waarvan uit onderzoek gebleken is dat ze samenhangen met herhaling in delictgedrag. Dat betekent in de praktijk dat men minder resources, tijd, opvolging en geld in een laag risicogeval moet investeren. Bij een hoog risico op recidive daarentegen is het niet noodzakelijk zo dat er ook effectief een nieuw misdrijf zal gepleegd worden. Maar er zijn wel veel aanwijzingen dat de kans op recidive groter is en dus een gepaste opvolging wat betreft intensiteit en duur wenselijk is. Hoe we omgaan met bepaalde gezondheidsproblemen is een goede illustratie van de filosofie achter risicotaxatie. Personen met gezondheidsproblemen zoals een hoge bloeddruk, diabetes, overgewicht en stress hebben meer kans op hartfalen dan personen zonder deze problemen. We weten immers dat deze factoren de kans op hartfalen vergroten. Zo zal ook een persoon met zulke problemen een hoger risico lopen om hartfalen te krijgen dan personen zonder deze problemen. Om de kans in te schatten dat iemand hartfalen krijgt, baseren we ons dus op een vergelijking met normgroepen, groepen van eerder onderzochte personen die voldoen aan dezelfde specifieke kenmerken dan de testpersoon. De normgroep met personen met zulke problemen heeft dus een grotere kans om hartfalen te ontwikkelen, dan personen zonder zulke problemen. Maar ook personen zonder zulke problemen kunnen hartfalen krijgen, weliswaar is deze kans kleiner voor personen met deze problemen dan personen zonder deze problemen. Het is dus nooit een exacte voorspelling. Personen met deze problemen, die behoren tot de hoog risico categorie worden dus allemaal aangeraden om te sporten, gezonder te eten en een jaarlijkse screening van het hart te doen, ook al bestaat er ook nog een (kleinere) kans dat ze nooit hartfalen zullen ontwikkelen.

Dat brengt ons naadloos bij het waarom van risicotaxatie. Omdat we weten dat hoge bloeddruk, diabetes, overgewicht en stress de kans op hartfalen verhogen, hebben we meer argumenten dan bij anderen om deze personen op te volgen en in die opvolging te investeren. Door de opvolging via een jaarlijkse screening van het hart, kunnen we er op tijd bij zijn om hartfalen te voorkomen. Hetzelfde principe geldt ook voor ouders. Ook hier is een bepaalde screening mogelijk waardoor we een beeld

kunnen vormen van het risico op recidive. We weten uit wetenschappelijk onderzoek dat hoog risico daders baat hebben bij een meer intensieve en langdurige vorm van interventies. We weten ook dat laag risico daders geen baat hebben bij zeer intensieve interventies, meer nog, het kan zelfs contraproductief werken.¹ Risicotaxatie kan ons helpen bepalen wie een lager dan wel een hoger recidiverisico vertoont, en wie dus beter gediend is met intensievere interventies. Ook kan risicotaxatie richting geven op welke risicofactoren men best focust tijdens deze interventie.

Er is wel een verschil tussen verschillende vormen van recidive: er bestaat algemene recidive, wat een nieuw delict betekent ongeacht de aard van de feiten; en er is specifieke recidive, namelijk de herhaling van hetzelfde misdrijf. Met bepaalde risicotaxatie-instrumenten wordt algemene recidive ingeschat en andere instrumenten zijn eerder geschikt om specifieke recidive in te schatten.

2. Risicofactoren

Risicofactoren zijn factoren die statistisch gezien gerelateerd zijn aan recidive. Het zijn factoren die duidelijk meer voorkomen bij groepen van mensen die recidiveren in vergelijking met groepen mensen die niet recidiveren. Grofweg kan men twee soorten van **risicofactoren** onderscheiden, statische en dynamische:

- **Statische risicofactoren:** factoren die vaststaan, die over het algemeen niet door interventies veranderbaar zijn, bijvoorbeeld geslacht, leeftijd tijdens het eerste delict, antecedenten, slachtofferitems, etc.
- **Dynamische risicofactoren:** factoren die veranderbaar, beïnvloedbaar zijn, bijvoorbeeld gebrek aan sociale steun, stabiliteit in relaties, werk, middelenafhankelijkheid, stemming, etc. Wanneer deze factoren veranderen, kunnen ze een positieve (i.e., het risico vermindert) of negatieve invloed (i.e., het risico verhoogt) hebben op het recidiverisico.

Naast risicofactoren, die de kans op recidive verhogen, zijn er ook **beschermende factoren**, die de kans op recidive verlagen. Dit zijn specifieke kenmerken van een persoon, zijn omgeving of situatie. Maar er is nog maar weinig onderzoek gedaan naar de predictieve validiteit van beschermende factoren in het kader van risicotaxatie, het is dus nog onvoldoende aangetoond dat zij effectief van toegevoegde waarde zijn bij het inschatten van het recidiverisico. Wel kunnen inzichten in de beschermende factoren mee vormgeven aan de interventie.

3. Risicotaxatiemethoden

Er bestaan drie manieren waarop het recidiverisico kan worden ingeschat, namelijk het ongestructureerd klinisch oordeel, actuariële risicotaxatie en het gestructureerd klinisch oordeel.

¹ Andrews, D.A. and Bonta, J. (2010), The psychology of criminal conduct, 5th Edition, New Providence, NJ, Bender.

3.1. Ongestructureerd klinisch oordeel

Het is aangetoond dat het ongestructureerd klinisch oordeel weinig empirische onderbouwing heeft, gezien dit gebaseerd is op een "buikgevoel" of vrije keuze aan risicofactoren, en daarom niet is aangewezen als methode voor risicotaxatie. De beoordelaar brengt zelf structuur aan in zijn methodiek en bepaalt zelf de gehanteerde risicofactoren. Hierbij is het dan ook niet zeker dat de meegewogen factoren ook effectief samenhangen met recidive en dus een voorspellende waarde hebben. Onderzoek toont aan dat het meewegen van niet-voorspellende factoren (vb. ernst of ontkenning van het delict) de voorspellende waarde van factoren die wel recidive voorspellen (vb. middelenmisbruik of eerdere geweldsdelicten) ondermijnt. Doordat er ook geen vaste regels zijn inzake de keuze van de factoren waar men zich op baseert, alsook inzake de formulering van het eindoordeel, kunnen er nogal sterke verschillen optreden tussen verschillende beoordelaars. Dit maakt deze methode weinig betrouwbaar, en kan dus onmogelijk tot een goede inschatting - zijnde een inschatting met voldoende voorspellende waarde - leiden. Hier maakt het niet uit hoeveel ervaring de beoordelaar heeft met het uitvoeren van dergelijke inschattingen: uit onderzoek blijkt immers dat beoordelaars met heel veel ervaring op vlak van risicotaxatie, het maar even goed doen als een beoordelaar zonder ervaring in risicotaxatie.

3.2. Actuariële risicotaxatie

De actuariële methode is empirisch onderbouwd en omvat een gestructureerde manier om het recidiverisico in te schatten. Het baseert zich op risicofactoren die gerelateerd zijn aan recidive en waarvan bewezen is dat ze samenhangen met een verhoogd recidiverisico. Andere, vanuit klinisch oogpunt vaak interessante factoren zoals ontkenning, ernst van het delict of gebrek aan slachtofferempathie, maar waarvan empirisch is aangetoond dat ze niet of nauwelijks samenhangen met recidive, worden in deze instrumenten dan ook niet toegevoegd. Actuariële instrumenten bestaan dus enkel uit een lijst van kenmerken die statistisch correleren met het gedrag dat men wil gaan inschatten (vb. toekomstig seksueel geweld). Voorbeelden van zulke kenmerken uit een actuariel risicotaxatie-instrument voor het inschatten van seksuele recidive zijn eerdere seksuele delicten, combinatie hands-on en hands-off zedendelicten, of jongens als slachtoffer van een zedendelict.² Deze factoren kunnen zowel statisch als dynamisch van aard zijn. De beoordelaar gaat na of deze risicofactoren bij betrokkene aanwezig zijn. Aan elk van deze kenmerken wordt een vaste score toegekend, het geheel van deze scores wordt vervolgens vergeleken met normtabellen van een normgroep, bijvoorbeeld andere zedendelinquenten. Elke dader wordt zo vergeleken met een normgroep met een gelijkaardige score. Het recidivepercentage geeft dan weer hoeveel procent van deze normgroep met die specifieke score hervallen is. Dit geeft een beeld of een dader deel uitmaakt van een subgroep met een hoger, dan wel een lager recidiverisico. Hierop kan men zich dan baseren om te gaan bepalen of een interventie nodig is en hoe intensief die moet zijn.

Het voordeel van actuariële instrumenten is dat zij gestandaardiseerde, objectieve beoordelingscriteria hanteren (definities van de variabelen en hoe deze te scoren). Medewerking van

² Doorheen de tekst worden voorbeelden met betrekking tot seksuele recidive gebruikt gezien risicotaxatie bij zedendelinquenten een zeer grote wetenschappelijke onderbouwing heeft. Het is echter niet de bedoeling om ons bij de uitwerking van ons beleid te beperken tot seksuele recidive. De voorbeelden zijn louter illustratief.

de betrokkene is niet vereist bij actuariële instrumenten die enkel uit statische factoren bestaan. De scoring hiervan kan meestal ook louter op basis van dossiergegevens en het strafregister gebeuren. Een vereiste is dan wel dat men toegang moet hebben tot alle benodigde informatie. Hierbij is het voordeel dat iedereen dit soort risicotaxatie, mits de juiste training, zou kunnen uitvoeren. Maar deze instrumenten geven geen informatie met betrekking tot een behandeling-op-maat, noch over de dynamiek die ten grondslag ligt aan het delictgedrag. Bij actuariële instrumenten die ook dynamische factoren bevatten, is het iets ingewikkelder, daar is klinische expertise en deskundigheid van de beoordelaar zeker noodzakelijk. Hierbij is het dan ook aangewezen om gebruik te maken van verschillende informatiebronnen en ook de dader zelf te bevragen. Met deze instrumenten kan men wel inhoudelijke behandeldoelen gaan bepalen.

Een optimale actuariële risicotaxatie bestaat idealiter uit zowel actuarieel statische als actuarieel dynamische factoren. Volgens de huidige stand in de empirische literatuur, levert de actuariële methode, voor wat betreft de voorspelling van seksuele recidive, het meeste aantal juiste voorspellingen op.³

3.3. Gestructureerd klinisch oordeel (of structured professional judgement; SPJ)

Het gestructureerd klinisch oordeel is tevens empirisch onderbouwd en omvat dus een gestructureerde manier om het recidiverisico in te schatten. Ook deze methodiek baseert zich op risicofactoren die gerelateerd zijn aan recidive en waarvan bewezen is dat ze samenhangen met een verhoogd recidiverisico. SPJ-instrumenten kunnen zowel statische als dynamische risicofactoren bevatten. De beoordelaar geeft aan in welke mate een specifieke factor aanwezig is, zonder er dan een score aan toe te kennen. Bij verschillende SPJ-instrumenten bestaat eveneens de mogelijkheid om extra risicofactoren toe te voegen, die als relevant beschouwd worden door de beoordelaar. Het probleem is echter dat de beoordelaar zelf risicofactoren kiest, waarbij het dus niet zeker is dat deze effectief een voorspellende waarde hebben en dus werkelijk met recidive correleren. Op deze manier kunnen individu-specifieke factoren opgenomen worden, die wetenschappelijk gezien niet noodzakelijk sterk voorspellend zijn, maar waarvan de beoordelaar meent dat zij in dat bepaalde geval wél relevant zijn in de beoordeling van het recidiverisico, en/of die wel geschikt zijn om in rekening te nemen in een interventie. De randvoorwaarden zijn dat deze instrumenten een klinische opleiding van de beoordelaar vereisen en men meer klinische informatie nodig heeft over de dader, die op het moment van taxatie niet altijd al beschikbaar is voor justitieassistenten (vb. persoonlijkheidsdiagnose). Er zijn ook geen recidivepercentages beschikbaar, waardoor het eindoordeel (vb. hoge kans op recidive) meer algemeen kan uitgedrukt worden (i.e., aan de hand van brede categorieën als laag-matig-hoog) en waardoor iedereen mogelijks een ander idee heeft van wat deze categorieën dan concreet betekenen. De voorspellende validiteit van het gestructureerd klinisch oordeel is dan ook doorgaans lager dan bij de actuariële methode, althans wat betreft de risicotaxaties bij zedendelinquenten. Zeker wanneer er niet-gevalideerde factoren worden meegenomen die niet noodzakelijk een meerwaarde betekenen voor het inschatten van recidive, wordt de betrouwbaarheid

³ Hanson, R. K., Morton-Bourgon, K. E. (2009). The accuracy of recidivism risk assessments for sexual offenders: A meta-analysis of 118 prediction studies. *Psychological Assessment*, 21(1), 1-21.

van de inschatting ondermijnd. Door een gedegen opleiding van de beoordelaars moet de uniformiteit van de inschatting en de toevoeging van factoren die een meerwaarde hebben, bewaakt worden.

4. Risicotaxatie-instrumenten

Een gedegen risicotaxatie wordt afgenomen aan de hand van gevalideerde risicotaxatie-instrumenten. Zo'n instrument is eigenlijk een hulpmiddel om de eigen foutenmarge te beperken. Maar in de praktijk, ook in Vlaanderen, zien we dat het gebruik van risicotaxatie-instrumenten verre van overal ingeburgerd is, en dat er nog risico-inschattingen gemaakt worden zonder het gebruik van een instrument (cfr. ongestructureerd klinisch oordeel). Ook komt het voor dat men een verouderd of niet-gevalideerd instrument hanteert, of een instrument gebruikt dat niet ontwikkeld werd voor risicotaxatie (vb. de Psychopathy Checklist—revised, wat eigenlijk een instrument is om de mate van psychopathie te meten), dan wel dat men het juiste instrument hanteert maar het niet op de juiste manier toepast (vb. zonder training, of door een somscore te berekenen bij een gestructueerd klinisch oordeel, terwijl dit nutteloos is omdat er geen normen beschikbaar zijn bij deze methode).

Zorgvuldige scoring van een risicotaxatie-instrument vereist een specifieke opleiding en training. Zo is een specifieke opleiding in risicotaxatie nodig opdat de beoordelaar weet wat risicotaxatie inhoudt, wat de methodiek is, wat ervan kan verwacht worden enzovoorts. Ook het gebruik van de handleiding die voor elk instrument voorzien is, kan helpen bij de scoring, evenals voortdurende supervisie, intervisie en coaching van de gebruikers. Dit maakt dat elke beoordelaar de items op dezelfde manier interpreteert en met dezelfde maatstaven scoort. En uiteraard is de betrouwbaarheid van het resultaat ook maar zo betrouwbaar als de informatie die voorhanden is. De beschikbaarheid van voldoende betrouwbare informatie is dus een belangrijk aandachtspunt.

Er bestaan risicotaxatie-instrumenten voor verschillende domeinen zoals zedenfeiten, partnergeweld, stalking, algemeen geweld, gewelddadig extremisme, enzovoort. Je kan dus niet zomaar één instrument voor alle soorten feiten gebruiken. Om de kwaliteit van de risico-inschatting te garanderen is het gebruik van een wetenschappelijk gevalideerd risicotaxatie-instrument van belang. Soms worden instrumenten gebruikt die niet of onvoldoende op hun voorspellende waarde werden onderzocht. Andere instrumenten werden louter opgebouwd vanuit praktijkervaring en missen wetenschappelijke onderbouwing. Recent heeft het College van procureurs-generaal een dergelijke tool voor risico-evaluatie bij partnergeweld opgelegd voor gebruik door de politiediensten om het aantal gevallen van feminicide terug te dringen. Op zich is het een goed initiatief om dit voor alle politiediensten op te leggen, maar deze tools mogen niet verward worden met empirisch onderbouwde en gevalideerde risicotaxatie-instrumenten omdat de voorspellende waarde van het nieuw instrument niet werd aangetoond.

Bovendien is het van belang om de inschatting regelmatig te herhalen, omdat sommige risicofactoren kunnen veranderen doorheen de tijd en zo het recidiverisico kunnen verhogen of verlagen. Op die manier kunnen de daaraan gekoppelde interventies eventueel kunnen bijgestuurd worden. Dynamische factoren zoals gebrek aan sociale steun, instabiele relaties, werkloosheid of middelenafhankelijkheid veranderen namelijk doorheen de tijd en kunnen het recidiverisico verhogen of verlagen. Het is belangrijk dat de interventies steeds afgestemd worden op deze dynamische

factoren. Maar ook zelfs bij instrumenten met enkel statische factoren is herhaling nodig. Het aantal gepleegde feiten of de leeftijd van de dader kunnen bijvoorbeeld ook wijzigen doorheen de tijd.

5. Risicomanagement

Op basis van het recidiverisico kunnen verschillende interventies op maat geïnitieerd worden, met als doel het verminderen van recidive. Hiervoor baseert men zich doorgaans op twee theoretische modellen. Hoewel de principes van het tweede model deels vervat zitten in het eerste model, kunnen beide modellen ook gecombineerd worden en elkaar aanvullen.

5.1. RNR-model

Het Risk Need Responsivity model (RNR) ontwikkeld door Donald Andrews en James Bonta⁴ omschrijft 15 principes die als theoretisch kader dienen bij de uitwerking van een behandelprogramma bij personen die delictgedrag hebben gesteld. Hiervan worden de volgende drie basisprincipes vooral naar voor geschoven: het risico-, het zorgbehoefte- en het responsiviteitsprincipe. De effectiviteit van deze principes bij het terugdringen van recidive werd inmiddels in diverse studies aangetoond.

Het **risicoprincipe** geeft aan dat de intensiteit en duur van de interventies moeten worden afgestemd op het recidiverisico van de delinquent. Concreet impliceert dit principe dat het risico ingeschat moet worden aan de hand van een gevalideerd instrument en dat het ingeschatte recidiverisico bepalend is voor de intensiteit en duur van de interventie: hoe hoger het recidiverisico, des te intenser en langer de interventies dienen te zijn. Onderzoek⁵ wijst uit dat een laagintensieve interventie bij hogere risicogroepen kan leiden tot een verhoogd recidiverisico, maar ook dat een hoogintensieve interventie bij lagere risicogroepen averechts werkt en zelfs kan leiden tot een stijging van het recidiverisico. Idealiter wordt de intensiteit en duur van de interventie dus afgestemd op het recidiverisico.

Het **zorgbehoefteprincipe** stelt dat interventies gericht moeten zijn op de zogenaamde criminogene noden, dit zijn dynamische factoren waarvan uit onderzoek is gebleken dat ze met (herhaald) delictgedrag samenhangen. Criminaliteit blijkt in eerste instantie gerelateerd te zijn aan acht risicofactoren (*The Central Eight*; zie bijlage 1), die reeds de nodige inzichten kunnen geven in de meest fundamentele risicofactoren en die bij iedere delictgroep geldig zijn. Binnen deze acht risicofactoren wordt dan nog een onderscheid gemaakt tussen de *Big Four*, met de grootse impact op recidive, en de *Moderate Four*, met een kleinere, maar toch significante impact op recidive. De *Big Four* zijn antisociale cognities/attitude (rationaliseren van delicten, negatieve houding t.o.v. justitie), antisociaal netwerk, een geschiedenis van antisociaal gedrag en trekken van een antisociale persoonlijkheidsstoornis, zoals impulsiviteit, slechte copingvaardigheden en vijandigheid. De *Moderate Four* zijn familiale dysfunctie en/of huwelijks staat, opleidingsniveau en/of arbeidssituatie, vrijetijdsbesteding en middelenmisbruik. Idealiter worden de criminogene noden geïdentificeerd aan de hand van een risicotaxatie-instrument, daar deze toelaten om delictgroep-specifieke criminogene factoren te identificeren. Onderzoek van Andrews en Bonta wijst uit dat het behandelen van criminogene noden

⁴ Andrews, D. A., & Bonta, J. (2006). *The psychology of criminal conduct* (4th ed.). Newark, NJ: LexisNexis.

⁵ Andrews, D.A. and Bonta, J. (2010), *The psychology of criminal conduct*, 5th Edition, New Providence, NJ, Bender.

het recidiverisico met 19% verlaagt, terwijl door behandeling van niet-criminogene factoren (factoren die niet of indirect met delictgedrag samenhangen) het recidiverisico met 1% toeneemt. Idealiter sluit de opvolging dus aan bij de dynamische criminogene noden.

Het **responsiviteitsprincipe** schrijft voor dat de interventie moet aansluiten bij onder andere de motivatie, capaciteiten en leerstijl van de cliënt (specifieke responsiviteit) en moet voldoen aan algemene kenmerken, zoals een goede werkrelatie (algemene responsiviteit). Volgens Andrews en Bonta kan een responsieve interventie een recidivevermindering bewerkstelligen van 23%. Idealiter wordt bij de opvolging dus rekening gehouden met de individuele kenmerken van de cliënt en de principes van een goede werkrelatie.

De principes van het RNR-model zijn leidend om de interventies van de justitieassistent af te stemmen op (1) het recidiverisico van de justitiabele, (2) de focus van de interventies af te stemmen op de criminogene factoren, en (3) de interventie vorm te geven aan de kenmerken van de justitiabele.

5.2. Good Lives Model

Het Good Lives Model (GLM) werd ontwikkeld door Tony Ward⁶ als een alternatieve benadering voor het RNR-model. Het GLM richt zich vooral op het bevorderen van het welzijn van de delinquent en stelt de sterke eigenschappen en capaciteiten van het individu centraal (krachtgerichte benadering).

Een focus op risicobeheersing is volgens dit model belangrijk, maar verzekert niet dat patiënten gemotiveerd zijn om de begeleiding te volgen. Een gebrek aan motivatie bij de dader is nefast voor het effect van de interventie. Als de dader merkt dat de behandeling hem iets bijbrengt, zal dit de motivatie om actief te participeren aan de begeleiding ten goede komen. Bij het RNR-model zit dit GLM-model verrat in onder meer het responsiviteitsprincipe.

De invloed van de toepassing van het GLM op het verminderen van herval werd nog niet uitvoerig onderzocht. Een aantal studies⁷ lijkt echter wel aan te tonen dat interventies volgens het GLM een gunstig effect hebben op het behandelverloop. De cliënten toonden meer betrokkenheid, verbeterde coping vaardigheden, meer motivatie om te werken aan gedragsverandering en hun opvolging werd vaker succesvol afgerond.

⁶ Ward, T. (2002). Good lives and the rehabilitation of offenders: promises and problems. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 513-528.

⁷ Mann, R.E., Webster, S.D., Schofield, C. & Marshall, W.L. (2004) Approach versus avoidance goals in relapse prevention with sexual offenders. *Sex Abuse* 2004, 16, 65-75.

Laws, D.R. & O'Donohue (2008). *Sexual Deviance: Theory, assessment and treatment* (2nd edition). Guilford publications.

Whitehead, P.R., Ward, T. & Collie, R.M. (2007) Time for a Change: Applying the Good Lives Model of Rehabilitation to a High-Risk Violent Offender. *Int J Offender Ther Comp Criminol*, 51, 578 – 598

6. Toepassing van risicotaxatie: huidige situatie binnen andere sectoren

6.1. Gevangenissen⁸

In het kader van de aanvragen van gedetineerden tot het bekomen van strafuitvoeringsmodaliteiten (SUM, zoals penitentiair verlof, voorwaardelijke invrijheidstelling, ...) dient de gevangenisdirecteur een 'met redenen omkleed advies' neer te leggen bij de beslissende instanties. Ter onderbouwing van zijn/haar advies, kan de directeur een verslag aanvragen bij de Psychosociale Dienst (PSD). Aangezien de wetgeving het 'risico van het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten' als wettelijke tegenaanwijzing weerhoudt (d.i. als één van de redenen om een SUM niét toe te kennen), dient de PSD dit risico steeds te beoordelen door uitvoering van risicotaxatie.

In haar adviesverlening zal de PSD zich baseren op een veelheid aan bronnen: gerechtelijke informatie; observaties binnen het penitentiaire milieu; informatie vanuit het justitiehuis (rapport maatschappelijke enquête of beknopt voorlichtingsrapport, eventuele verslaggeving uit voorgaande opvolgingen); eventuele PSD-verslaggeving uit eerdere detentie(s) en/of verslagen van externe gerechtsdeskundigen; gesprekken met de gedetineerde over zijn/haar levensloop, delicten, houding ten aanzien van de feiten en slachtoffers, zijn/haar visie op de eigen re-integratie en het reclasseringsplan,...; eventueel testpsychologisch onderzoek; etc.

De methode om het risico op recidive in te schatten, is afhankelijk van (een combinatie van) diverse factoren: strafmaat, wel of geen recht op verblijf, bepaalde feiten waarin de wet het advies van een gespecialiseerde dienst verplicht (bepaalde categorieën van zedenfeiten en dossiers van terrorisme en radicalisering), de aard van de feiten, erg problematisch detentieverloop, eventuele psychische problematiek,... Indien op basis van deze elementen wordt besloten tot de opmaak van een zogenaamd **standaardverslag**, worden de 'centrale 8' risicodomeinen uit het werk van Andrews en Bonta in kaart gebracht (cfr. supra, RNR-model). Het recidiverisico wordt in deze gevallen dus niet ingeschat met behulp van een risicotaxatie-instrument, maar wél worden op een gestructureerde manier de belangrijkste risicodomeinen ingeschat die op basis van de empirisch literatuur de sterkste samenhang vertonen met algemene recidive. In geval van een **uitgebreid verslag** daarentegen, zal de PSD wel gebruik maken van (een) bij voorkeur gevalideerde risicotaxatie-instrument(en). De PSD beschikt over risicotaxatie-instrumenten met betrekking tot algemeen geweld, seksueel geweld, partnergeweld, stalking, kindermishandeling, gewelddadig extremistisch geweld, en protectieve factoren.

6.2. Hulpverleningscentra⁹

Binnen de mobiele equipes internering wordt over het algemeen op een gestructureerde wijze gebruik gemaakt van risicotaxatie. Van zodra alle dossierinformatie verworven is wordt een eerste risicotaxatie uitgevoerd. Deze kan tevens herhaald plaatsvinden in de verschillende fases van het begeleidingstraject. De risicotaxatie wordt in de meeste gevallen uitgevoerd door gecertificeerde teamleden in de verschillende risicotaxatie-instrumenten en gebeuren door één persoon, namelijk de

⁸ Opgemaakt in samenwerking met de centrale PSD

⁹ Opgemaakt in samenwerking met het werkveld bv. Universitair Forensisch Centrum en Netwerk Zorg aan Geïnterneerden

psycholoog of criminoloog. In sommige gevallen wordt er gebruik gemaakt van een consensus scoring of multidisciplinaire evaluatie. De gebruikte instrumenten zijn afhankelijk van de gepleegde feiten en het daderprofiel en verschillen tussen de verschillende mobiele equipes. Zowel risicotaxatie voor algemene recidive, geweldsrecidive, seksuele recidive, recidive in huiselijk geweld of recidive in geweld bij vrouwen wordt toegepast. Bij sommige equipes vertrekt men van één risicotaxatie-instrument en neemt men op indicatie een ander - meer specifiek - risicotaxatieinstrument af.

Ook binnen de medium-security afdelingen wordt risicotaxatie op structurele basis ingezet. Deze vindt vooral plaats in functie van het behandeltraject binnen de afdeling. Naast de eerste uitgebreide scoring van een risicotaxatieinstrument bij de opstart van de behandeling volgt er een actualisatie van de risicofactoren die behandelinterventies en het risicomangement kunnen beïnvloeden. De risicotaxatie binnen de medium security afdelingen gebeurt over het algemeen multidisciplinair, door gecertificeerde criminologen, psychologen en/of artsen, in consensus. Op basis van het profiel wordt nagegaan wat het meest geschikte risicotaxatieinstrument is. De herhaalde scoringen vinden jaarlijks plaats of op kantelmomenten in het behandeltraject. De risicotaxatie wordt in het interneringslandschap uitgevoerd op basis van de beschikbare dossierinformatie (juridisch dossier, klinische observaties, gesprekken met netwerkleden, etc.), gecombineerd met informatie die werd verworven door gesprekken met de cliënt of patiënt. In wat volgt wordt er ingegaan op het gebruik van risicotaxatie bij zedendelinquenten gezien hiermee omwille van de grote wetenschappelijke onderbouwing het meest mee gewerkt wordt. Dit geeft dus de beste illustratie van het gebruik van risicotaxatie in de sector.

De meeste ambulante centra voor de begeleiding en behandeling van seksuele daders (CAW, CGG en het Universiteit Forensisch Centrum) werken nog niet op een structurele basis met risicotaxatie-instrumenten. Ze vertrekken van reeds beschikbare inschattingen in het dossier wanneer die aanwezig zijn en voeren een verdere risicotaxatie uit op basis van het klinisch oordeel. Het klinisch oordeel wordt vormgegeven door ervaring en expertise alsook door hun wetenschappelijke kennis omtrent risicofactoren en beschermende factoren. Er wordt echter geen gebruik gemaakt van een gestructureerd instrument. Verschillende ambulante centra gaven wel aan stappen te willen zetten in het gebruik van risicotaxatie en werken toe naar meer expertise en opleiding, zodanig dat gecertificeerde teamleden de risico-inschatting kunnen maken op basis van gestandaardiseerde instrumenten.

De ambulante voorzieningen die wel met risicotaxatie-instrumenten werken doen dit vooral op indicatie, bijvoorbeeld bij een klinische bezorgdheid. De afname gebeurt door één of twee gecertificeerde trainers in consensus en op regelmatige basis (ieder half jaar/jaar en/of op kantelmomenten). Hierbij wordt voornamelijk gebruik gemaakt van actuariële instrumenten die seksuele recidive inschatten maar op indicatie kunnen ook andere instrumenten worden ingezet. Het Universitair Forensisch Centrum, dat gespecialiseerde ambulante behandeling biedt aan personen die afwijkend seksueel gedrag stellen, voert risicotaxatie uit door gebruik van voornamelijk actuariële risicotaxatie-instrumenten bij de opstart van de behandeling. Herhaalde scoringen worden gedaan na een jaar of op een kantelmoment. De scoringen gebeuren hier bij de opstart multidisciplinair en in consensus door de criminologische en de psychologische functie, de vervolgscoreingen worden uitgevoerd door de verantwoordelijke behandelaar. Ze voeren de risicotaxatie uit voor het inschatten

van het risico op seksuele recidive, voor het vormgeven van de behandeling, het bepalen van de behandeldoelen en in functie van het risicomanagement. De scoringen gebeuren op basis van de beschikbare dossierinformatie gecombineerd met informatie uit individuele gesprekken.

Tot slot gaven de drie psychiatrische ziekenhuizen die door FOD Volksgezondheid gesubsidieerd worden voor het voorzien van residentiële behandeling aan seksuele daders een indicatie omtrent hoe risicotaxatie wordt toegepast op de afdeling. De drie residentiële gespecialiseerde centra maken op structurele basis gebruik van risicotaxatie-instrumenten, dit bij de opstart van de behandeling en bij overgangen naar andere behandel fases. Op indicatie kan er tussendoor nog een nieuwe scoring gebeuren zodoende er een jaarlijkse evaluatie plaatsvindt. De taxatie gebeurt door de behandelende psycholoog en/of criminoloog en wordt afgestemd met andere teamleden (begeleider, sociale dienst, ergotherapeut,...), dit op basis van individuele gesprekken, klinische indrukken op de afdeling door het multidisciplinair team en dossierinformatie. De centra maken voornamelijk gebruik van actuariële risicotaxatie-instrumenten om een inschatting te maken van het risico op seksuele en - wanneer aangewezen - geweldsrecidive, op indicatie kan ook een ander specifiek instrument worden gebruikt. De residentiële centra voeren deze risicotaxatie uit in functie van het verloop van de behandeling en in het kader van risicomanagement.

6.3. Gerechtsdeskundigen

Op vraag van justitie kan er in bepaalde gevallen (dus niet systematisch in elke stap van de gerechtelijke procedure) een gerechtsdeskundige aangesteld worden wanneer er een bepaalde forensische psychiatrische/psychologische expertise nodig blijkt. De verantwoordelijkheid om in dit kader risicotaxaties uit te voeren ligt bij de persoon van de gerechtsdeskundige of bij het college van deskundigen (psychiater, psycholoog, psychologisch assistent en/of criminoloog). Uit een studie op een kleinschalige steekproef¹⁰ bleek dat slechts in 31% van de psychiatrische deskundigenverslagen een risicotaxatie-instrument werd afgenomen om het risico op recidive in te schatten. De meerderheid past het klinisch oordeel toe. Dit is een combinatie van het klinisch beeld (soort pathologie, ernst van de eventuele pathologie, persoonlijkheid, motivatie voor eventuele behandeling en het globaal psychisch functioneren) en de gedragsanalyse (levensloop tot op het moment van het onderzoek: eventuele gerechtelijke antecedenten, studie van het gerechtelijk bundel, relationeel, sociaal, professioneel en maatschappelijk functioneren). Eventueel wordt dit laatste aangevuld met informatie omtrent de opvoedingssituatie en een videoanalyse van het politieverhoor. Het gebruik van gestructureerde risicotaxatie lijkt echter (nog) niet ingeburgerd te zijn bij de meerderheid van de gerechtsdeskundigen.

6.4. Politie

De politiediensten startten begin 2021 naar aanleiding van de omzendbrief van het College van procureurs-generaal hieromtrent met het verplicht gebruik van een tool voor de risico-evaluatie bij partnergeweld (checklist). Bij iedere vaststelling van partnergeweld door de politiediensten wordt de checklist systematisch ingevuld en samen met het proces-verbaal overgemaakt aan de bevoegde

¹⁰ De Clercq, M., & Vander Laenen, F. (2013). Gebruik van testinstrumenten in psychiatrische deskundigenverslagen; een exploratief dossieronderzoek in het gerechtelijk arrondissement Gent. Tijdschrift voor Psychiatrie, 55, 337-347.

magistraat. De checklist bestaat uit: (1) het algemeen kader, (2) de risicofactoren, (3) de beschermende factoren, (4) de intenties van het slachtoffer en/of zijn of haar verwachtingen ten aanzien van de politiediensten, (5) de eventuele opmerkingen en, tot slot, (6) een kader waar de magistraat eventueel opmerkingen kan ingeven. Op basis hiervan en een eventuele verdere analyse van het dossier maakt de magistraat een inschatting van het risico dat overgegaan zou worden tot een ernstig geweldsmisdrijf van het type (poging tot) doodslag op de (ex-)partner of de kinderen. Dit stelt de magistraat in staat om snel en adequaat te reageren om zo de veiligheid van het slachtoffer (en zijn of haar entourage) te kunnen verzekeren. In het algemeen heeft deze tool ook als doel om de politieambtenaren en de magistraten te wijzen op het belang van een adequate evaluatie van dergelijke cruciale situaties en om hen te stimuleren om de aangegeven feiten in hun juiste context te plaatsen. Op zich is het al een eerste stap in de goede richting om dit voor alle politiediensten op te leggen, maar deze tool mag echter niet verward worden met empirisch onderbouwde en gevalideerde risicotaxatie-instrumenten omdat de voorspellende waarde van dit instrument niet werd aangetoond.

DEEL 2. JUSTITIEHUIZEN

1. Ontstaan en wettelijke basis

De justitiehuizen werden opgericht in de nasleep van de zaak Dutroux, waarbij een aantal leemtes in het gerechtelijk optreden werden vastgesteld. Het gerechtelijk apparaat kreeg veel kritiek te slikken. Vooral het gebrek aan een humane aanpak en de afstandelijkheid van justitie werden aangeklaagd. Om het vertrouwen van de burger in justitie te herstellen waren maatregelen nodig specifiek met het oog op het verkleinen van de afstand tussen de burger en justitie. Eén van de maatregelen was de oprichting van een justitiehuis in elk gerechtelijk arrondissement van België, 28 in totaal waarvan 14 Vlaamse. Met de komst van de justitiehuizen eind jaren 90 werden de reeds bestaande para-justitiële diensten zoals de probatiedienst, het slachtofferonthaal en de bemiddeling in strafzaken gereorganiseerd en onder één dak samengebracht. In 1999 kregen ze ook hun (federale) wettelijke basis.

Elk justitiehuis ontwikkelde zich in zijn eigen context met hun eigen opdrachtgevers die ieder andere gewoontes en werkwijzes er op nahielden. Daarom werd tussen 2004 en 2008 een 'BPR' (Business Proces Reengineering) geïntroduceerd in de justitiehuizen. Zo kwamen er nieuwe werkinstructies om de praktijken tussen de 28 (Belgische) justitiehuizen te uniformiseren en het professioneel functioneren van de justitieassistenten te ondersteunen.

Met de Zesde Staatshervorming werden de gemeenschappen in 2014 bevoegd voor de organisatie, de werking en de opdrachten van de justitiehuizen en van de bevoegde dienst die de uitwerking en de opvolging van het elektronisch toezicht verzekert. In Vlaanderen werden de bevoegdheden toegewezen aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werd een afdeling Justitiehuizen opgericht waaronder ook het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) valt. De federale overheid blijft evenwel bevoegd om de opdrachten van de justitiehuizen of van de andere diensten die deze opdrachten overnemen, in het kader van de gerechtelijke procedure of de uitvoering van gerechtelijke beslissingen, te bepalen (art. 5, §1, III, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen). Zo kregen de justitiehuizen er de afgelopen jaren nog heel wat opdrachten bij zoals bijvoorbeeld de autonome probatiestraf, het elektronisch toezicht als autonome straf en het tijdelijk huisverbod.

Sinds juni 2019 werden de justitiehuizen ook op Vlaams niveau wettelijk verankerd door het decreet van 26 april 2019 houdende de justitiehuizen en de juridische eerstelijnsbijstand. Het decreet bevestigde de reeds bestaande opdrachten van de justitiehuizen, waaronder de adviesverlening in strafzaken en het toezicht op en de begeleiding van daders die een gemeenschapsgerichte straf of maatregel opgelegd werden.

Het regeerakkoord van de Vlaamse regering 2019-2024 voorziet een nieuwe transitie van de justitiehuizen. Hierdoor krijgen de justitiehuizen een plaats binnen een nieuw agentschap Justitie en Handhaving bij het departement Kanselarij en Buitenlandse zaken onder de bevoegdheid van de eerste Vlaamse minister van Justitie en Handhaving. Deze transitie wordt in de loop van de huidige legislatuur gemaakt en biedt mogelijkheden voor de organisatie en de werking van de justitiehuizen.

2. Organisatie en structuur

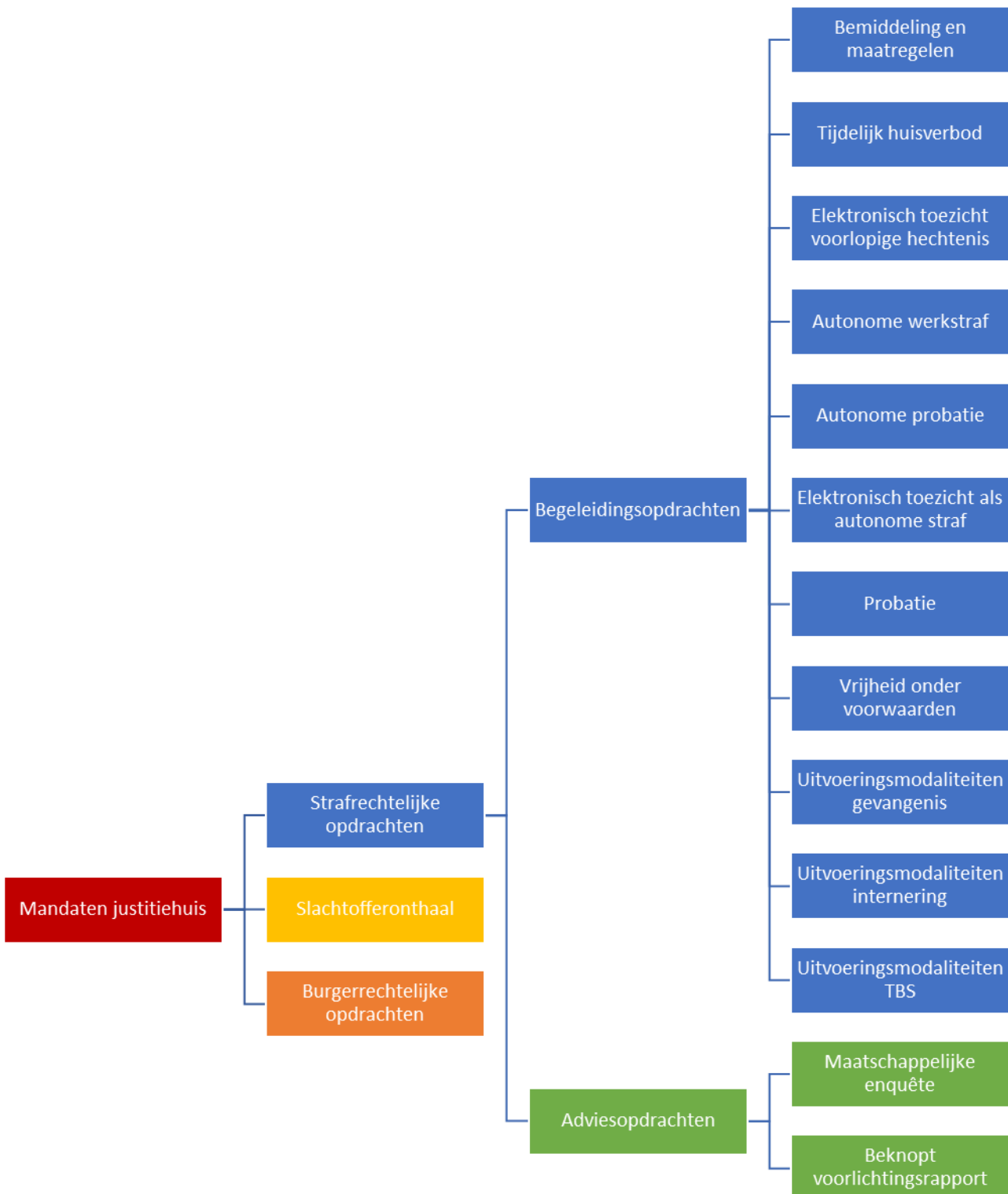
De organisatie en structuur zoals hier beschreven betreft de huidige situatie. De afdeling Justitiehuisen maakt momenteel een transitie door naar een agentschap Justitie en Handhaving waardoor de organisatie en structuur er in de toekomst anders kan uitzien.

De afdeling Justitiehuisen staat momenteel onder leiding van een afdelingshoofd. Het afdelingshoofd wordt ondersteund door zijn staf, door de beleids- en terreinondersteuners en het secretariaat. De beleids- en terreinondersteuners staan bijvoorbeeld in voor het uitschrijven van werkinstructies. Het afdelingshoofd geeft leiding aan drie grote clusters: de 14 justitiehuisen met de directeur-coördinator aan het hoofd, het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht met een directie aan het hoofd en de coördinatoren intrafamiliaal geweld die rechtstreeks onder het afdelingshoofd ressorteren.

Op heden is er één justitiehuis per oud gerechtelijk arrondissement. Elk justitiehuis heeft een directeur, bijgestaan door teamverantwoordelijken. De teamverantwoordelijken ondersteunen de verschillende teams in het justitiehuis (probatieteam, penitentiair team, AWS-team,...). Een justitieassistent die instaat voor de strafrechtelijke opdrachten kan deel uitmaken van verschillende teams of behoren tot slechts één team, afhankelijk van het type opdrachten dat door die justitieassistent wordt uitgevoerd. In kleinere arrondissementen worden verschillende types van strafrechtelijke opdrachten vaak opgenomen door dezelfde justitieassistent. In principe wordt de strafrechtelijke advies- en begeleidingsopdracht voor een bepaalde justieabele wel opgenomen door dezelfde justitieassistent. Justitieassistenten van het team slachtofferonthaal of het team burgerrechtelijke opdrachten combineren dit meestal niet met strafrechtelijke opdrachten.

3. Opdrachten van de justitiehuizen

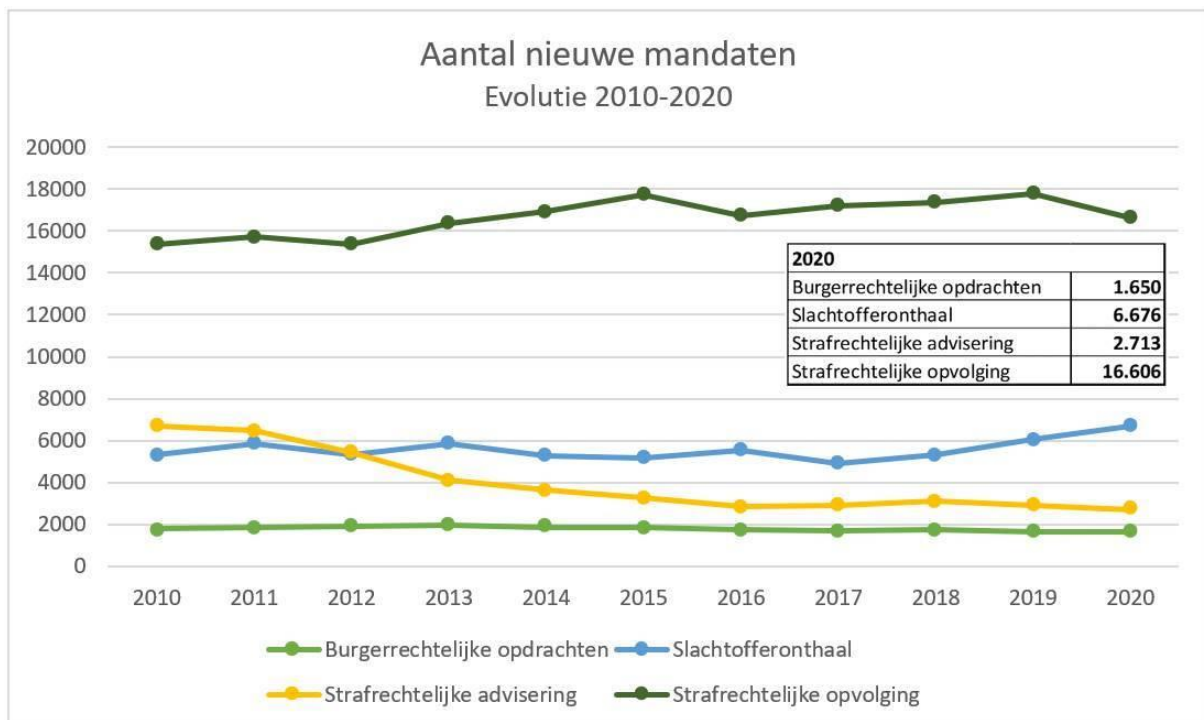
3.1. Drie categorieën van gemandateerde opdrachten

Op basis van de federale wet- en regelgeving mandateert een gerechtelijke of administratieve overheid (vb. een gevangenisdirecteur) op dossierniveau de justitiehuisen (of het VCET) om een bepaalde opdracht uit te voeren. Grosso modo kunnen drie categorieën van gemandateerde opdrachten onderscheiden worden, namelijk **strafrechtelijke opdrachten, slachtofferonthaal en burgerrechtelijke opdrachten**. Het doelpubliek zijn steeds meerderjarigen.

De dienst slachtofferonthaal biedt aan slachtoffers ondersteuning en bijstand in de gehele gerechtelijke procedure. De dienst burgerrechtelijke opdrachten voert maatschappelijke onderzoeken uit om de rechter te informeren over familiale situaties met een conflict over de kinderen (vb. verblijfsregeling, ouderlijk gezag,...). Gezien deze diensten niet werken met daders van misdrijven en risicotaxatie bijgevolg in deze diensten niet kan geïmplementeerd worden, worden zij verder in de scope van deze tekst niet opgenomen.

In het kader van voorliggende visietekst verkennen we dus de mogelijke implementatie van risicotaxatie binnen de strafrechtelijke advies- en begeleidingsopdrachten van de justitiehuisen. Hier kan risicotaxatie ingezet worden omdat deze opdrachten gericht zijn op het verminderen van recidive en het bevorderen van de re-integratie van de justitiabele. Risicotaxatie zal de justitieassistent ondersteunen bij de uitvoering van zijn opdracht omdat deze dan rekening kan houden met de bij de justitiabele gedetecteerde risicofactoren en beschermende factoren. Zo kan de justitieassistent bijvoorbeeld de intensiteit en de inhoud van zijn begeleiding afstemmen op het recidiverisico en zijn advies aan de gerechtelijke opdrachtgever beter onderbouwen.

Cijfers

Ongeveer 73% van alle nieuwe mandaten die jaarlijks binnenkomen, zijn strafrechtelijke opdrachten (63% begeleidingsopdrachten en 10% adviesopdrachten). Het gaat jaarlijks in totaal om een 20 000-tal mandaten.

3.2. De strafrechtelijke opdrachten

Binnen de daderwerking wordt het justitiehuis gemandateerd voor uitvoering van strafrechtelijke adviesopdrachten (maatschappelijke enquête of beknopt voorlichtingsverslag) en strafrechtelijke begeleidingsopdrachten (door een tweeledige aanpak van begeleiding en toezicht).

3.2.1. Adviesopdrachten

Justitieassistenten hebben een adviserende taak. In verschillende fases van de strafrechtsketen kan een opdrachtgever (gerechtelijke of administratieve overheden) een adviesrapport vragen aan een justitieassistent. In de fase van de strafrechtstoemeting betreft het een voorlichtingsverslag in functie van het opleggen van een bepaalde straf of maatregel en de eventuele opgelegde voorwaarden. In de fase van de strafuitvoering gaat het over de voorbereiding van de reclassering van justitiabelen na detentie of opsluiting. Wettelijk zijn er twee types adviesopdrachten voorzien, namelijk de maatschappelijke enquêtes en de beknopte voorlichtingsrapporten:

Een **maatschappelijke enquête** is een sociaal onderzoek met als doel een advies te formuleren betreffende een uitvoerbare en geïndividualiseerde straf of maatregel. Het onderzoek vertrekt van de context waarin de feiten werden gepleegd, bestudeert zowel het gedrag van de justitiabele als zijn milieu, en houdt rekening met de criteria die in dit verband werden besproken. De enquête omvat daarom wettelijk gezien volgende elementen: de identificatie van de dader en zijn actuele gezinsamenstelling, de feiten, de relevante gegevens met betrekking tot de opvoeding, het milieu en de maatschappelijke context, relevante individuele kenmerken, de visie van de cliënt en tenslotte de visie van de justitieassistent. De methodologie van een maatschappelijke enquête bestaat uit dossierinzage, een bureelgesprek en een huisbezoek, informatievergaring bij het sociaal en professioneel netwerk van de justitiabele, en eventuele toeleiding naar/intakegesprek bij hulp- en dienstverlening. Het onderzoek moet door de justitiehuisen binnen een termijn van twee maanden afgewerkt zijn, behalve voor penitentiaire enquêtes. Voor deze enquêtes geldt een uitvoeringstermijn van één maand.

Een **beknopt voorlichtingsrapport** biedt een antwoord op een specifieke vraag van de opdrachtgever betreffende de haalbaarheid van een bepaalde straf of maatregel of de wenselijkheid om een bepaalde voorwaarde op te leggen. Dit type adviesopdracht werd in het leven geroepen om tegemoet te komen aan de vraag van de magistratuur naar een meer doelgerichte rapportage, met het oog op de strafvorming. De rapportage door de justitieassistent moet hier slechts de weergave zijn van de bronnen van inlichtingen, de identificatiegegevens, een antwoord op de specifiek gestelde vraag en een advies. De methodologie van een beknopt voorlichtingsrapport bestaat uit enkel één bureelgesprek. Het rapport dient door het justitiehuis afgewerkt te worden binnen de termijn van één maand.

Via deze adviesopdrachten, uitgevoerd door een justitieassistent, wordt de gerechtelijke opdrachtgever geïnformeerd, zodat deze met meer kennis van zaken een beslissing kan nemen en de kansen op een succesvolle re-integratie en een geslaagde strafuitvoering toenemen. De opdrachtgever blijft uiteraard autonoom in zijn beslissingsproces.

Werkwijze

Het doel van de **maatschappelijke enquête** is de opdrachtgever te informeren door middel van een rapport. De opdracht van de justitieassistent is om zich enerzijds een beeld te vormen over hoe de justitiabele kijkt naar de verschillende elementen gelinkt aan het strafbaar gedrag, en anderzijds te bekijken of het opleggen van een bepaalde maatregel met geïndividualiseerde voorwaarden of straf de justitiabele kan helpen om herval te voorkomen. Om deze doelen te bereiken zal de justitieassistent enerzijds:

- zich een beeld vormen over hoe de justitiabele kijkt naar en zijn visie op het tenlastegelegde strafbaar gedrag,
- zich een beeld vormen over hoe de justitiabele kijkt naar het spanningsveld tussen het tenlastegelegde strafbaar gedrag en de strafrechtelijke norm,
- inzicht verwerven in de voorstellen van de justitiabele over hoe dit strafbaar gedrag in de toekomst voorkomen kan worden,
- een beeld vormen in hoeverre de justitiabele inzicht heeft in de impact die deze tenlastegelegde feiten met zich (kunnen) meebrengen voor het slachtoffer en zijn na(ast)bestaanden en voor belangrijke derden uit de omgeving van de justitiabele,

en anderzijds:

- nagaan of de maatregel of straf een gepast antwoord is op de spanningsvelden en probleemstellingen die door de justitiabele werden aangebracht,
- bekijken hoe de door de justitiabele aangebrachte voorstellen om herval te voorkomen, geloofwaardig te maken tegenover de opdrachtgever,
- inzicht verwerven in de houding van de justitiabele tegenover een gerechtelijke maatregel die tot doel heeft de kans op recidive tot een minimum te beperken.

Rapportage bij advies

Bij het uitvoeren van een **beknopt voorlichtingsrapport** heeft de justitieassistent als doel om door middel van een rapport een antwoord te bieden op de specifieke vraag van de opdrachtgever. Ter ondersteuning van dit antwoord kunnen bovenstaande elementen worden opgenomen in het rapport, maar gezien het gaat om een specifieke vraag zullen niet al deze elementen relevant zijn om op te nemen. De specifieke vragen in een voorlichtingsrapport slaan meestal op het uitvoerbare karakter van de specifieke voorwaarde die door de opdrachtgever opgegeven is en verbonden aan de maatregel die later beslist zal worden. Het moet de haalbaarheid van de eventuele opgegeven voorwaarde of straf nagaan en desgevallend de tegenindicaties vermelden.

Cijfers

Wat de adviesopdrachten betreft, gaat het in de meeste gevallen om een advies in het kader van penitentiaire opdrachten (54%), zoals elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit, beperkte detentie en voorwaardelijke invrijheidstelling, of in het kader van probatie (25%). In het kader van vrijheid onder voorwaarden, de voorlopige hechtenis en het elektronisch toezicht als autonome straf wordt er het minst vaak advies gevraagd. Op zich is dit niet verwonderlijk gezien bij een vrijheid onder voorwaarden het tijdsbestek waarin de onderzoeksrechter moet beslissen sowieso erg kort (24u) is en elektronische toezicht als autonome straf erg weinig in overweging wordt genomen door de rechter.

3.2.2. Begeleidingsopdrachten

Vlaanderen is bevoegd voor de uitvoering van de gemeenschapsgerichte straffen en maatregelen. Dit pakket omvat niet alleen de hoofdstraffen (werkstraf, probatiestraf en elektronisch toezicht als straf), maar ook de strafuitvoeringsmodaliteiten van een gevangenisstraf (beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorlopige invrijheidsstelling, voorwaardelijke invrijheidstelling) en de uitvoeringsmodaliteiten van de internering (beperkte detentie, elektronisch toezicht, invrijheidstelling op proef). De vrijheid onder voorwaarden is een alternatief voor de voorlopige hechtenis, terwijl het elektronisch toezicht kan toegekend worden als uitvoeringsmodaliteit van voorlopige hechtenis. De probatiewet voorziet de mogelijkheid van probatie-opschorting en probatie-uitstel. Op parketniveau kan de procedure bemiddeling en maatregelen leiden tot verval van de strafvordering.

In het kader van de begeleidingsopdracht wordt de justitiabele opgevolgd door de justitieassistent. Bij deze opvolging neemt de justitieassistent een intermediaire positie in tussen de verwachtingen van justitie/samenleving en de justitiabele. De justitieassistent fungeert als tussenpersoon tussen de overheid (die enerzijds de justitieassistent mandateert en anderzijds de beslissingen neemt) en de

persoon op wie de beslissing betrekking heeft. De opvolging van de justitieassistent bestaat enerzijds uit de begeleiding van de justitiabele en anderzijds het toezicht op de naleving van de justitiële voorwaarden.

Werkwijze

De justitieassistent biedt **begeleiding** aan de justitiabele. Het is aan de justitieassistent om de intensiteit van deze begeleiding in te schatten. Samen met de justitiabele wordt een traject afgelegd om te komen tot specifieke doelstellingen (bijvoorbeeld drugvrij leven om nieuwe feiten te vermijden). De justitiële voorwaarden opgelegd door de opdrachtgever bepalen de richting van het te bewandelen traject. In het kader van de begeleiding verklaart de justitieassistent wat de opdrachtgevende overheid van de persoon verwacht, de motieven en de doelstelling van de begeleiding. Ten aanzien van de justitiabele biedt de justitieassistent zijn diensten aan om hem te helpen voldoen aan de verwachtingen van de opdrachtgever. Wanneer er bijvoorbeeld als voorwaarde wordt gesteld dat de justitiabele therapie moet volgen, zal de justitieassistent samen met de justitiabele op zoek gaan naar een hulpaanbod dat aansluit bij zijn noden. Daarnaast kan de justitiabele ook steeds terecht bij de justitieassistent met vragen of kan het gesprek worden aangegaan omdat er iets niet goed loopt. De justitiabele blijft wel eigenaar van zijn problemen en is verantwoordelijk voor de gevolgen van zijn gedrag (responsabiliserend werken). Waar mogelijk wordt de justitiabele doorverwezen naar de hulpverlening (kan ook vrijwillig wanneer de opdrachtgever het niet als voorwaarde oplegde). Zo wil de justitieassistent passende hulpverlening mogelijk maken die aansluit bij de justitiële voorwaarden en de problematiek van de justitiabele. Op deze manier wordt recidive-vermijdend gewerkt en de re-integratie van de dader bevorderd.

De justitieassistent houdt ook **toezicht** op de naleving van de justitiële voorwaarden door de justitiabele. Volgt de justitiabele bijvoorbeeld wel effectief therapie bij een therapeut zoals vooropgesteld binnen de opgelegde voorwaarden? Hij rapporteert op wettelijke voorziene momenten aan de opdrachtgever over de doelstellingen, de mate waarin de justitiabele tracht te voldoen aan die doelstellingen en welke weg hij aflegt.

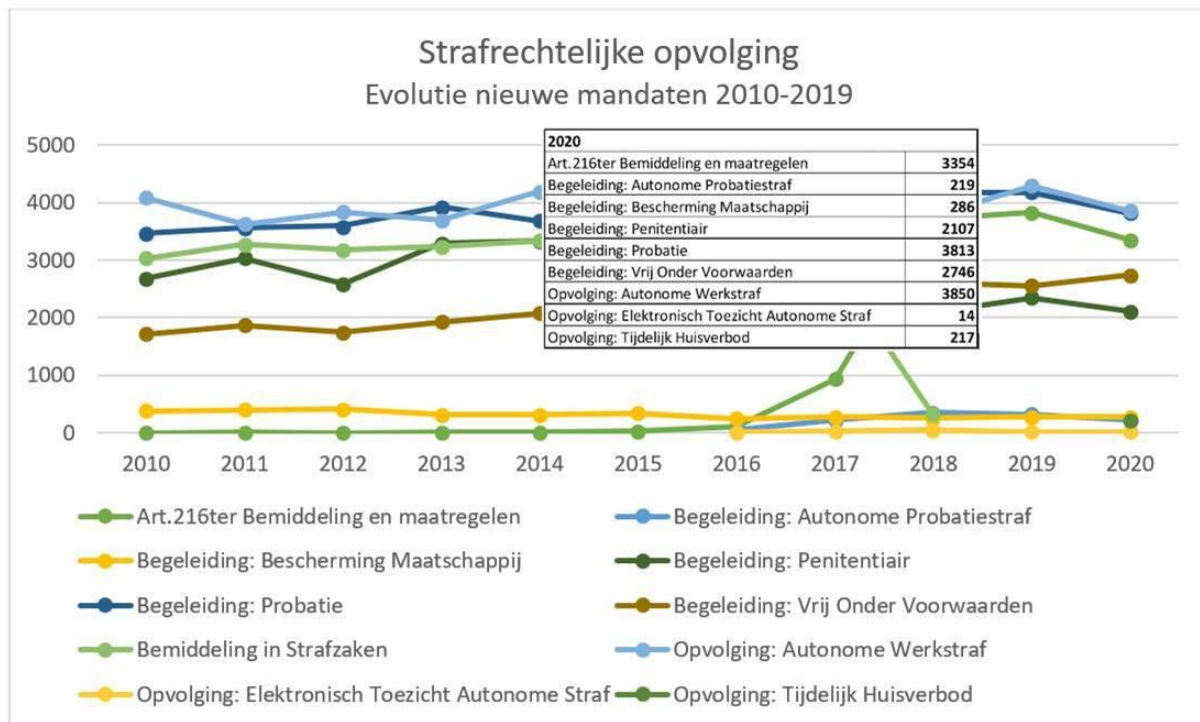
Rapportage bij begeleiding

Justitieassistenten informeren de opdrachtgever over de vooruitgang in de begeleidingen. Ze doen dit op regelmatige tijdstippen na afronding van een bepaalde begeleidingsperiode. We onderscheiden een **aanvangsverslag, begeleidingsplan, evolutieverslag, meldingsverslag en eindverslag**. Met deze rapporten brengen de justitieassistenten enerzijds doelgericht en systematisch informatie over aan de opdrachtgever binnen de grenzen van hun strafrechtelijke opdracht. Het rapport wordt anderzijds gebruikt in contact met de justitiabele als werkinstrument, om deze te leren omgaan met de verwachtingen van derden, om hem te leren omgaan met de toegeschreven problemen, om de evolutie in de begeleiding te bespreken, etc.

De justitieassistent ontvangt via verschillende bronnen informatie over een justitiabele. Eerst en vooral verzamelt de justitieassistent informatie tijdens de bureelgesprekken. Ten tweede wordt de justitieassistent ingelicht tijdens huisbezoeken, contacten met professionele samenwerkingspartners (CGG, VIAS, VDAB, OCMW, scholen,...) en derden (ouders, partner,...). Ook schriftelijke bronnen worden geraadpleegd: vonnis, processen verbaal, psychiatrische expertise, attesten van andere

diensten, loonbrieven,... De bedoeling van het verzamelen van informatie is een zo breed en objectief mogelijk beeld te krijgen van de situatie van de justitiabele. De justitieassistent filtert de gegevens die opgenomen worden in het rapport. Als de informatie invloed heeft op het mandaat (aard van de maatregel, de voorwaarden, de levensgebieden in link met de feiten) wordt ze opgenomen in het rapport. Elk rapport streeft een bepaald doel na. Het doel van een rapport wordt bepaald door de opdrachtgever.

Cijfers

Wat de begeleidingsopdrachten betreft, zijn het de opvolgingen in het kader van de autonome werkstraf (24%) en de begeleidingen in het kader van de probatie (23%) die het vaakst voorkomen. Ook hier komt een begeleiding in het kader van elektronisch toezicht als autonome straf het minst vaak voor.

3.2.3. Mandaten

Hieronder worden kort de mandaten binnen de justitiehuisen beschreven. Meer gedetailleerde informatie over de verschillende mandaten zijn terug te vinden in bijlage 2.

1. Autonome werkstraf

Een werkstraf is een onbetaalde arbeid tussen 20 en 300 uren bij een niet-commerciële instelling zoals een overheidsdienst of een vzw die tijdens de vrije tijd of naast de school- of beroepsactiviteiten moet uitgevoerd worden. Het kan om allerlei zaken gaan om jobs bij vb. natuurverenigingen, bibliotheken, ziekenhuizen etc. De werkstraf moet binnen het jaar uitgevoerd worden.

2. Probatie

- **Probatioepschorting:** Er wordt geen straf uitgesproken zolang de voorwaarden (vb. een therapie volgen, een baan zoeken, geen alcohol of drugs gebruiken, niet langer contact met het slachtoffer hebben, een opleiding volgen,...) nageleefd worden tijdens een proefperiode van 1-5 jaar.
- **Probatioeuitstel:** Er wordt wel een straf uitgesproken, maar deze wordt niet uitgevoerd zolang de voorwaarden (vb. een therapie volgen, een baan zoeken, geen alcohol of drugs gebruiken, niet langer contact met het slachtoffer hebben, een opleiding volgen,...) worden nageleefd tijdens een proefperiode van 1-5 jaar.

3. Bemiddeling en maatregelen

De procedure 'bemiddeling en maatregelen' probeert geschillen te regelen zodat een rechtszaak kan vermeden worden. Meestal gaat het om geschillen tussen een verdachte en een slachtoffer. Maar ook in dossiers waar geen slachtoffer voorkomt kan de procedure, onder de vorm van maatregelen (een therapie, een vorming rond bijvoorbeeld agressiebeheersing of een onbetaalde activiteit ten dienste van de gemeenschap), aan een verdachte worden voorgesteld.

Als de verdachte de maatregel(en) heeft uitgevoerd en/of de bemiddelingsovereenkomst nakomt, wordt hij/zij niet vervolgd en komt er geen vermelding op het strafblad. Als een overeenkomst tussen verdachte en slachtoffer daarentegen onmogelijk blijkt en/of de verdachte de (bijkomende) maatregel(en) niet aanvaardt, wordt de procedure stopgezet. Ook als de overeenkomst of de maatregel niet tot een goed einde wordt gebracht, kan de procedure 'bemiddeling en maatregelen' mislukken. In beide gevallen beslist het parket over het verdere verloop van het dossier.

4. Vrij onder voorwaarden

Vrij onder voorwaarden is een alternatief voor de voorlopige hechtenis in de gevangenis.

5. Penitentiair

- **Beperkte detentie:** De gedetineerde verlaat de gevangenis overdag maximaal 16 uur om een opleiding of therapie te volgen, te werken of werk te zoeken, of om een familiaal belang.
- **Voorlopige invrijheidstelling:** De gedetineerde wordt vervroegd in vrijheid gesteld bij een gevangenisstraf van drie jaar of korter mits naleving van voorwaarden tijdens een periode van maximum 2 jaar.
- **Voorwaardelijke invrijheidstelling:** De gedetineerde wordt vervroegd in vrijheid gesteld bij een gevangenisstraf van meer dan drie jaar mits naleving van voorwaarden tijdens een periode van minimum 2 jaar en maximaal 10 jaar.
- **Elektronisch toezicht:** De gedetineerde wordt met een enkelband vervroegd in vrijheid gesteld bij een gevangenisstraf van meer dan drie jaar mits naleving van voorwaarden tijdens een periode van minimum 2 jaar en maximaal 10 jaar.
- **Terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank:** Het is een bijkomende straf waarbij na het doorlopen van de gevangenisstraf de gedetineerde nog minimaal vijf en maximaal vijftien jaar ter beschikking van de strafuitvoeringsrechtbank staat. Tijdens deze periode blijft de gedetineerde opgesloten of wordt hij vrijgelaten op proef met voorwaarden.

6. Bescherming maatschappij

Dit is een invrijheidstelling op proef bij internering waarbij de justitiabele voor een bepaalde termijn voorwaarden moet naleven.

7. Autonome probatiestraf

De justitiabele moet gedurende een vastgelegde termijn tussen de 6 maanden en 2 jaar bepaalde voorwaarden naleven (vb. een therapie volgen, een baan zoeken, geen contact hebben met het slachtoffer, geen alcohol of drugs gebruiken,...).

8. Elektronisch toezicht als autonome straf

Een rechter kan elektronisch toezicht als autonome straf opleggen voor een gevangenisstraf van ten hoogste 1 jaar. De straf wordt uitgezeten met een enkelband.

DEEL 3. KRIJTLIJNEN

Op basis van de vorige twee delen zetten we hier concreet uiteen hoe risicotaxatie en risicomangement binnen de opdrachten en mandaten van de justitiehuzen zou passen. Zoals hierboven reeds aangegeven is het de bedoeling om met risicotaxatie en – management aan de slag te gaan in het kader van de strafrechtelijke advies- en begeleidingsopdrachten.

Wat de **adviesopdrachten** betreft, gaat het om de opmaak van een maatschappelijke enquête of beknopt voorlichtingsrapport voor de opdrachtgever. Bij de opmaak van een maatschappelijke enquête zal het gebruik van risicotaxatie bijdragen aan het voorstel van een geïndividualiseerde maatregel en de formulering van geïndividualiseerde voorwaarden die het risico op recidive beperken en de re-integratie van de justitiabele bevorderen. Bij de opmaak van een beknopt voorlichtingsrapport zal geen risicotaxatie uitgevoerd worden aangezien de opdracht beperkt is tot één specifieke vraag. Indien de opdrachtgever toch een risicotaxatie verwacht dan dient een aanvraag maatschappelijke enquête te gebeuren. Door systematisch advies te vragen aan de justitieassistent omtrent de meest passende maatregel en de daarbij horende voorwaarden, kan de opdrachtgever goed geïnformeerd beslissen. Dit verhoogt de kans op slagen van een latere begeleidingsopdracht, zonder herval en met een succesvolle re-integratie in de samenleving.

Wat de **begeleidingsopdrachten** betreft, maken we een onderscheid tussen langdurende en kortdurende begeleidingen. Bij een langdurende begeleiding heeft de justitieassistent minimaal maandelijks een gesprek met de justitiabele en leggen ze samen een begeleidingstraject af. Bij een kortdurende opvolgingsopdracht heeft de justitieassistent doorgaans één gesprek met de justitiabele, bijvoorbeeld met het oog op een verwijzing naar een prestatieplaats voor de uitvoering van een werkstraf. In dat laatste geval zal risicotaxatie geen meerwaarde hebben omdat er geen sprake is van een verder begeleidingstraject. De justitieassistent volgt vanop een afstand de prestaties van de werkgestrafte op en komt vervolgens enkel tussen bij eventuele problemen. Bij de uitvoering van de langdurende begeleidingen daarentegen kan risicotaxatie de justitieassistent op verschillende manieren ondersteunen. Ten eerste geeft het richting aan de frequentie van de begeleidingsgesprekken met de justitiabele. Daarnaast moeten in eerste instantie dynamische risicofactoren die uit de risicotaxatie naar boven komen prioritair zijn in de begeleiding door de justitieassistent. Tenslotte kan het risiconiveau ook richtinggevend zijn voor een gerichte doorverwijzing naar gepaste hulpverlening (voor zover dit nog niet bepaald werd in de justitiële voorwaarden).

Jaarlijks zijn er een 16.000-tal mandaten in het kader van strafrechtelijke opdrachten (advies en langdurende begeleiding). Bij elk mandaat een risicotaxatie uitvoeren is niet praktisch haalbaar omwille van het hoog aantal opdrachten, de tijdsintensiviteit van het afnemen van een risicotaxatie en de soms beperkt beschikbare info. Daarnaast stelt zich de vraag of het zinvol is om bij elk opdracht een risicotaxatie uit te voeren. Om het gebruik van risicotaxatie zo efficiënt mogelijk in te zetten, zal in de toekomst in verschillende fasen gewerkt worden:

- (1) In een **eerste fase** zal de justitieassistent telkens aan de hand van een vaste leidraad gestructureerd informatie gaan verzamelen en hierover rapporteren. Op die manier kan voor elke opdracht steeds hetzelfde stramien gevolgd worden.

- (2) In een **tweede fase** zal er aansluitend, op basis van de info uit fase 1, aan de hand van een beslisboom bekeken worden of een expert binnen de justitiehuisen voor dat specifiek dossier ook een risicotaxatie dient af te nemen, en zo ja, met welk risicotaxatie-instrument. Immers, een kwalitatieve risicotaxatie vereist de nodige opleiding en expertise, en er moet voldoende betrouwbare informatie en tijd voorhanden zijn.

Hieronder wordt er dieper ingegaan op de voorgestelde fasen.

1. Gestructureerde informatieverzameling en rapportering door de justitieassistent

Zoals beschreven in deel 2 verzamelt en structureert de justitieassistent momenteel al verschillende soorten informatie in het kader van een maatschappelijke enquête en een langdurende begeleidingsopdracht. Deze werkwijze willen we nu verder methodologisch uitdiepen en verfijnen zodat de sterktes en zwaktes in de criminogene domeinen systematisch in beeld worden gebracht en duidelijk en gestructureerd in het verslag van de justitieassistent aan bod komen.

De gestructureerde informatieverzameling zal door de justitieassistent gebruikt worden als leidraad bij de opmaak van een maatschappelijke enquête en bij de uitvoering van langdurende begeleidingsopdrachten. Het zal de justitieassistent beter ondersteunen bij zijn taken en bijdragen tot een meer gestructureerde manier van werken. Concreet zal deze manier van werken de justitieassistent helpen om:

In het kader van de opmaak van een maatschappelijke enquête	In het kader van de uitvoering van een langdurende begeleidingsopdracht
alle relevante informatie te verzamelen (inzage gerechtelijke bundel, bureelgesprek, huisbezoek, info van derden,...) en systematisch te structureren volgens een vaste leidraad	de frequentie van de begeleidingsgesprekken met de justitiabele te bepalen
aan de opdrachtgever een gestructureerd en onderbouwd voorstel van geïndividualiseerde maatregel en daarbij horende voorwaarden voor te stellen via een rapport, zodat een eventuele latere begeleidingsopdracht toekomst- en herstelgericht is en bijdraagt aan het vermijden van recidive	de prioritaire thema's van de begeleidingsgesprekken met de justitiabele te bepalen
hiermee de basis te leggen voor een eventuele latere risicotaxatie	
te beslissen of het opportuun is het dossier door te verwijzen naar de expert risicotaxatie (zie verder 2.3)	

1.1. *Bij welke mandaten?*

De uitvoering van de autonome werkstraf en het elektronische toezicht als autonome straf is gekoppeld aan een beperkte opvolging door de justitieassistent. Logischerwijze is het is voor deze kortdurende begeleidingsopdrachten dan ook niet zinvol om diepgaand en gestructueerd informatie te laten verzamelen door de justitieassistent (cfr. supra). Bij een penitentiaire adviesopdrachten worden de voorwaarden door het gevangeniswezen voorgesteld, dus hier zal de risicotaxatie gebeuren

door de PSD in plaats van door de justitieassistent. De opdracht van de justitieassistent in deze beperkt zich ook tot het onthaalmilieu.

Een overzicht van bij welke mandaten een gestructureerde informatieverzameling en -rapportering wel kan worden uitgevoerd, wordt hieronder weergegeven:

Advisering	Begeleiding
Autonome werkstraf	Autonome werkstraf
Elektronisch toezicht als autonome straf	Elektronisch toezicht als autonome straf
Bescherming maatschappij	Bescherming maatschappij
Penitentiair	Penitentiair
Probatie	Probatie
Vrij Onder Voorwaarden	Vrij Onder Voorwaarden
	Autonome probatiestraf
	Tijdelijk huisverbod
	Bemiddeling en maatregelen

1.2. Welke informatie?

Het is belangrijk om een vast format te ontwikkelen voor de gestructureerde informatieverzameling door de justitieassistent, waarbij de nodige info in het kader van de adviesverlening en/of verdere opvolging en begeleiding van de justitiabele helder en praktijkgericht beschreven wordt. Bij de ontwikkeling van dit format wordt minstens rekening gehouden met:

- de informatie die voor de justitieassistent beschikbaar is of die door de justitieassistent opgevraagd kan worden;
- de informatie die de justitieassistenten momenteel al verzamelen (vb. vademecums en rapportagemodellen);
- de acht centrale criminogene domeinen (central eight van Andrews & Bonta),
- de informatie die de PSD verzamelt, de hulpverlening en andere relevante samenwerkingspartners;
- eventueel andere relevante factoren zoals bijvoorbeeld de responsiviteit van de justitiabele.

Dit format zal ook de leidraad vormen voor de opmaak van het verslag voor de opdrachtgever.

1.3. Waar wordt informatie samengebracht?

Een gestructureerde werkwijze om relevante informatie te verzamelen wordt ontwikkeld als geautomatiseerde tool binnen het registratieprogramma (SIPAR) van de justitiehuisen. De daarin verzamelde informatie wordt automatisch overgebracht in het verslag van de justitieassistent.

2. Risicotaxatie door experts risicotaxatie binnen de justitiehuisen

Risicotaxatie in het kader van advies- en begeleidingsopdrachten zal de justitieassistent ondersteunen bij zijn taken. In het kader van de opmaak van een **maatschappelijke enquête** helpt risicotaxatie de justitieassistent om aan de opdrachtgever zijn/haar voorstel van geïndividualiseerde maatregel en daarbij horende voorwaarden verder te onderbouwen zodat een eventuele latere begeleidingsopdracht zou bijdragen aan het vermijden van recidive. Wanneer het risico op recidive

lager is, kan zo bijvoorbeeld geadviseerd worden dat er geen of slechts een zeer beperkte interventie nodig is (want dat is bij laag risico niet nuttig en zelfs soms contraproductief) en wanneer er een hoog risico is, kan er bijvoorbeeld een intensievere psychologische/psychiatrische behandeling door een hiervoor gespecialiseerde behandelaar/instelling geadviseerd worden.¹¹

Wat de **langdurende begeleidingsopdrachten** betreft, kan risicotaxatie de justitieassistent op verschillende manieren ondersteunen bij de uitvoering ervan door:

- op basis van het risiconiveau de frequentie van zijn opvolgingsgesprekken met de justitiabele te bepalen en zo ook prioriteiten te stellen tussen verschillende dossiers;
- dynamische risicofactoren die uit de risicotaxatie naar boven komen prioritair op te nemen in zijn begeleiding van de justitiabele;
- op basis van het risiconiveau de justitiabele gericht door te verwijzen naar adequate hulpverlening (voor zover dit nog niet bepaald werd in de justitiële voorwaarden).

2.1. Hoe beslissen wanneer en met welk instrument een effectieve risicotaxatie moet uitgevoerd worden?

Bij elk mandaat een risicotaxatie uitvoeren is enerzijds niet praktisch haalbaar omwille van het hoog aantal opdrachten, de tijdsintensiviteit van het afnemen van een risicotaxatie en de soms beperkt beschikbare info. Daarnaast stelt zich de vraag of het zinvol is om bij elk opdracht een risicotaxatie uit te voeren. Op basis van een beslisboom die gevoed wordt met info vanuit de eerste fase wordt daarom rekening houdend met onder andere de voornoemde factoren beslist of er al dan niet een risicotaxatie door een expert risicotaxatie binnen het justitiehuis dient te gebeuren en zo ja, welk instrument er dan dient gebruikt te worden. Daarnaast is het van belang om de risicotaxatie door de expert regelmatig te herhalen zodat het recidiverisico kan bijgestuurd worden en de justitieassistent zijn begeleiding hierop kan afstemmen. Dit dient los van de beslisboom bepaald te worden en zal eerder systematisch en bij kantelmomenten gebeuren.

Het risicotaxatie-instrument dat best gebruikt wordt, is afhankelijk van het feit dat gepleegd is (doelgroep), het soort risicofactoren (statisch of dynamisch), en welke risicotaxatiemethode dat aangewezen is, en de hoeveelheid beschikbare info en tijd. Maar ook het doel is belangrijk. Immers, voor de inschatting van een algemeen recidiverisico zijn andere instrumenten voorhanden dan wanneer men inzichten voor interventie of risicomangement wil bekomen. Door de beslisboom het risicotaxatie-instrument te laten bepalen is het voor de experten risicotaxatie duidelijk welke risicotaxatie-instrumenten ze wanneer moeten gebruiken en kan er uniform gewerkt worden over de regio's heen. Deze instrumenten worden digitaal via SIPAR ter beschikking gesteld aan de risicotaxatie-experten van de justitiehuisen.

Deze beslisboom dient op maat van de justitiehuisen ontwikkeld te worden zodat het een in de praktijk nuttig en werkbaar instrument is. Idealiter bestaat het uit twee delen: een deel in te vullen door de justitieassistent om uit te maken of er risicotaxatie dient te gebeuren en een deel in te vullen door de expert risicotaxatie om te bepalen welk(e) instrumenten er gebruikt dienen te worden. Op die manier blijft het beslissingsproces één geheel en heeft de expert zicht op de keuzes die door de

¹¹ Andrews, D.A. and Bonta, J. (2010), *The psychology of criminal conduct*, 5th Edition, New Providence, NJ, Bender.

justitieassistent in de beslisboom gemaakt werden, maar zijn de verantwoordelijkheden van ieder wel duidelijk omljnd.

Bij de concrete uitwerking wordt er minstens rekening gehouden met:

- de specifieke werking van de justitiehuzen;
- wetenschappelijke inzichten met betrekking tot onder andere recidivevoorspellende factoren;
- de bestaande (bij voorkeur gevalideerde) risicotaxatie-instrumenten;
- de hoeveelheid beschikbare informatie, de betrouwbaarheid van de informatie en de beschikbare tijd.

De beslisboom zoals gehanteerd door de psychosociale diensten binnen de gevangenissen wordt daarbij als mogelijk voorbeeld bekeken.

2.2. Bij welke mandaten?

Op basis van de geldende uitvoeringstermijn en de beschikbare informatie binnen de verschillende advies- en begeleidingsopdrachten wordt een voorstel gemaakt welke mandaten in aanmerking komen voor uitvoering van risicotaxatie. Sterk bepalend voor de haalbaarheid van een risicotaxatie, is, naast andere criteria (cfr. supra), de hoeveelheid beschikbare informatie alsook voldoende tijd voor de grondige uitvoering ervan.

Deze criteria in rekening genomen, wordt een risicotaxatie bij adviesopdrachten als aangewezen en haalbaar geacht. Voor maatschappelijke enquêtes in het kader van probatie, een autonome werkstraf en vrijheid onder voorwaarden, lijkt de uitvoering van een risicotaxatie haalbaar. De hoeveelheid beschikbare informatie kan bij deze mandaten wel een pijnpunt zijn. Bij een maatschappelijke enquête in het kader van penitentiaire opdrachten lijkt het voorlopig niet haalbaar om een risicotaxatie te doen, omdat de opdracht van de justitieassistent binnen de maand moet afgerond worden en de taak van de justitieassistent zich hier beperkt tot het zicht krijgen op het onthaalmilieu. Meestal is er wel al een risicotaxatie door de PSD gebeurd in functie van de voorbereiding van het reclasseringsplan. Idealiter kan de justitieassistent hiermee verder aan de slag. Bij mandaten waar de justitiabele voor de Kamer ter Bescherming van de Maatschappij moet verschijnen, wordt een risicotaxatie wel weer als aangewezen en haalbaar geacht.

Voor de langdurende begeleidingsopdrachten lijkt het voorlopig voor de meeste mandaten (vrij onder voorwaarden, probatie en autonome probatiestraf, penitentiaire opdrachten en opdrachten in het kader van de wet op de internering) aangewezen en haalbaar om een risicotaxatie te doen. Bij vrijheid onder voorwaarden zal het wel afhankelijk zijn van hoeveel informatie de onderzoeksrechter beschikbaar stelt aan de justitieassistent. Bij het mandaat tijdelijk huisverbod wordt het niet aangewezen geacht om een risicotaxatie te doen, omdat er hierbij niet altijd al sprake is van een vastgesteld misdrijf, er weinig beschikbare dossierinformatie is en de opdracht van de justitieassistent maximaal 14 dagen loopt. In het kader van de mogelijke verlenging van het tijdelijk huisverbod tot drie maanden moet nog bekeken worden welke rol risicotaxatie hier kan spelen. Bij bemiddeling en maatregelen wordt een risicotaxatie eveneens niet aangewezen geacht, aangezien de justitieassistent hier eerder voorziet in de opvolging dan in de begeleiding van de voorwaarden uit de overeenkomst.

Bovenstaande wordt hieronder weergegeven in een schematisch overzicht. De verschillende mandaten van de justitiehuizen per opdracht zijn uitgebreid terug te vinden in bijlage 2.

Advisering	Begeleiding
Probatie	Autonome werkstraf
Autonome werkstraf	Elektronisch toezicht als autonome straf
Vrij onder voorwaarden	Bescherming maatschappij
Elektronisch toezicht als autonome straf	Penitentiair
Penitentiair	Probatie
Bescherming maatschappij	Vrij Onder Voorwaarden
	Autonome probatiestraf
	Tijdelijk huisverbod
	Bemiddeling en maatregelen

2.3. *Wie neemt de risicotaxatie af?*

Een poule van experts risicotaxatie wordt via gecertificeerde opleidingen geschoold in het gebruik van de verschillende risicotaxatie-instrumenten. Doordat we werken met een poule van experts zullen ze voldoende risicotaxaties uitvoeren om ook de nodige ervaring hiervoor te ontwikkelen. Daarnaast wordt er een vorm van supervisie of coaching voorzien, en zullen erop regelmatige tijdstippen intervisiemomenten plaatsvinden.

De justitieassistent en de expert risicotaxatie gaan in collegiaal overleg om elkaar te ondersteunen bij de uitvoering van hun opdrachten. De justitieassistent deelt tijdens dit overleg zijn informatie en inzichten zodat de expert over de nodige informatie beschikt om de risicotaxatie uit te voeren. De expert risicotaxatie heeft toegang tot het elektronisch dossier van de justitieassistent, voert de risicotaxatie uit en bespreekt het resultaat met de justitieassistent. Het eindoordeel met betrekking tot het resultaat van de risicotaxatie en suggesties omtrent het risicomangement worden vervolgens in een vast format opgemaakt door de expert en bezorgd aan de justitieassistent.

De justitiehuizen staan binnen de uitvoering van hun opdrachten zelf maximaal in voor de afname van risicotaxatie, ongeacht de mogelijke uitwisseling van het resultaat van de taxatie met professionele partners, die in voorkomend geval ook risicotaxatie afnamen of nog zullen afnemen.

2.4. *Risicocommunicatie aan derden?*

Risicotaxatie wordt gedaan met een bepaald doel voor ogen en dus is het vanzelfsprekend dat hier ook over gecommuniceerd wordt met de verschillende partners. Samenwerking en afstemming over risicotaxatie is van belang voor alle schakels van de gerechtelijke keten om de continuïteit te garanderen als het gaat over het begrip risicotaxatie, het gebruik van (bij voorkeur) gevalideerde risicotaxatie-instrumenten, opleiding, enzovoort. Cruciaal hierbij is ook de informatie-uitwisseling, want een gedegen risicotaxatie valt of staat voor een stuk met de hoeveelheid beschikbare informatie. Elke partner in de keten speelt hier een rol is, en de justitiehuizen dragen, als schakel tussen de magistratuur, het gevangeniswezen en de hulpverlening, informatie-uitwisseling hoog in het vaandel.

Het is dus belangrijk uit te klaren op welke manier, men welke informatie, wanneer, en met wie kan uitwisselen. Hiertoe nemen de justitiehuizen tijdens de implementatie van huidig project het initiatief om in gesprek te gaan met de magistratuur, het gevangeniswezen en de hulpverlening.

Opdrachtgever

Wanneer er een risicotaxatie werd uitgevoerd, wordt het eindoordeel van de expert risicotaxatie opgenomen in het verslag van de justitieassistent voor de opdrachtgever. De expert risicotaxatie is verantwoordelijk voor het eindoordeel met betrekking tot risicotaxatie, en bespreekt dit met de justitieassistent die de verdere verantwoordelijkheid voor het verslag draagt. Het eindoordeel van de expert onderbouwt dus het voorstel (maatschappelijke enquête) of begeleiding van de justitieassistent.

De opdrachtgevers worden geïnformeerd over het gebruik van risicotaxatie binnen de justitiehuizen zodat ze zicht krijgen op de gehanteerde werkwijze en het eindoordeel van de expert risicotaxatie correct kunnen interpreteren.

Hulpverlener

Ook de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling tussen de justitieassistent en de hulpverlener, die aanvaardt om de justitiabele te behandelen in het kader van een justitiële voorwaarde, moeten onderzocht worden. Dit past binnen de samenwerking die we tussen de justitiehuizen en geestelijke gezondheidszorg graag willen opzetten. Wanneer er een hulpverleningstraject loopt in het kader van een justitiële voorwaarde, zou het resultaat van de risicotaxatie besproken kunnen worden. Op die manier is de externe gespecialiseerde behandelaar op de hoogte van de risicofactoren die de justitieassistent detecteert en prioritair aanpakt bij de opvolging van de justitiabele. Vervolgens kan de behandelaar in zijn behandeling van de justitiabele inspelen op deze factoren zodat een meer afgestemde aanpak wordt bereikt. Bovendien zou dit de mogelijkheid bieden om de bevindingen op het vlak van risicotaxatie tussen justitieassistent en behandelaar uit te wisselen. De globale finaliteit van deze bespreking is gelegen in het bereiken van een meer afgestemde aanpak tussen de justitieassistent en behandelaar, waarin de justitiabele zijn stem kan laten horen.

DEEL 4. VERDERE STAPPEN

Deze visietekst beoogt een kader te schetsen waarbinnen risicotaxatie en risicomangement bij de justitiehuisen toegepast kunnen worden. De expertengroep nam hierbij als uitgangspunt dat de justitiehuisen zelf met interne experts risicotaxatie uitvoeren, eerder dan beroep te doen op externe deskundigen. We focussen dus in eerste instantie op de interne processen. In de verdere uitwerking is het een belangrijk aandachtspunt om te gaan bekijken waar mogelijke opportuniteiten liggen om de uitkomst van (betrouwbare en valide) risicotaxatie te gaan uitwisselen en hierover af te stemmen met de samenwerkingspartners (hulpverlening, PSD, opdrachtgevers..). Het is belangrijk dat we kunnen samenwerken om de continuïteit van de keten van risicotaxatie doorheen heel het justitieel traject te verzekeren.

Er wordt voor gekozen om de verdere uitwerking uit te besteden via een overheidsopdracht zodat we externe experts kunnen aanstellen om deze implementatie verder voor te bereiden en vorm te geven op basis van voorliggende visietekst. Het gehele implementatietraject wordt namelijk idealiter met wetenschappelijke ondersteuning samen met de justitiehuisen nauwgezet ontwikkeld en gemonitord. Daarbij wordt er gekozen voor een gefaseerde implementatie te starten met de groep hands-on zedendelinquenten. Verder moet er onder andere bepaald worden welke finaliteit een risicotaxatie heeft per mandaat, welke risicotaxatie-instrumenten gebruikt zullen worden, welke gespecialiseerde training en opleiding kan voorzien worden, intervisie en supervisie, het in kaart brengen en remediëren van knelpunten, het verzamelen van normgegevens, de voortdurende evaluatie van het implementatietraject etc. Daarnaast dienen er ook een aantal zaken ontwikkeld te worden zoals het format voor de informatieverzameling en de tweeledige beslisboom. Dit alles moet ook een plaats krijgen in de methodologie van de justitiehuisen. Voorliggende visietekst vormt met andere woorden nog maar het startschot van een heel traject.

In overleg met de opdrachtnemer zal met de nodige kennis van zaken een plan van aanpak met timing worden opgesteld om het verdere traject vorm te geven.

BIJLAGE 1: DE CENTRAL EIGHT VAN ANDREWS & BONTA

Criminogene factor	Criminogene behoefte
<p>Geschiedenis van antisociaal gedrag: Vroege en aanhoudende betrokkenheid bij een aantal en een verscheidenheid van antisociale handelingen in een verscheidenheid van instellingen</p>	<p>Ontwikkel niet-criminele gedragsalternatieven in risicovolle situaties</p>
<p>Antisociale persoonlijkheidstijl: Avontuurlijk plezier zoeken (kick), zwakke zelfbeheersing, rusteloos agressief</p>	<p>Ontwikkel probleemoplossende vaardigheden, zelfbeheersing, woedebeheersing en copingvaardigheden</p>
<p>Antisociale attitudes/cognities: Attitudes, waarden, overtuigingen en rationalisaties welke crimineel gedrag ondersteunen; cognitief emotionele condities van woede, wrok, en trots; criminele versus hernieuwde identiteit, criminele versus anti-criminele identiteit</p>	<p>Verminder antisociale cognities, herken risicovolle manieren van denken en voelen, ontwikkel alternatieve en minder risicovolle manieren van denken en voelen, maak een hernieuwde en/of anti-criminele identiteit eigen.</p>
<p>Antisociale peers/ netwerken: Nauwe contacten met criminele anderen en relatieve isolatie met niet-criminele anderen; directe sociale steun voor criminaliteit</p>	<p>Reduceer de connecties met criminele anderen, bouw een sociaal vangnet van niet-criminele anderen.</p>
<p>Problematische familie/relaties: Twee belangrijke elementen zijn enerzijds de opvoeding en/of de zorg en anderzijds de controle en/of het toezicht.</p>	<p>Reduceer conflict, bouw positieve relaties uit en verbeter het toezicht en supervisie.</p>
<p>Problemen op werk, school/opleiding: Lage niveaus van prestaties en voldoening op school en/of werk</p>	<p>Verhoog prestatie, voldoening en beloning.</p>
<p>Problemen op vrije tijd/ontspanning: Lage niveaus van betrokkenheid en bevrediging bij niet-criminele vrijetijdsbesteding.</p>	<p>Verhoog betrokkenheid, voldoening en beloning.</p>
<p>Middelenmisbruik: Misbruik van alcohol en/of drugs.</p>	<p>Reduceer middelenmisbruik, reduceer de persoonlijke en interpersoonlijke ondersteuning van middelen georiënteerd gedrag, verhoog alternatieven voor drugmisbruik;</p>

BIJLAGE 2: MANDATEN JUSTITIEHUIZEN

Adviesopdrachten

Maatschappelijke enquête:	
	<ul style="list-style-type: none">- Probatie- Autonome werkstraf (AWS)- Vrij Onder Voorwaarden (VOV)
Aantal mandaten 2019	<ul style="list-style-type: none">- Probatie: 712- AWS: 312- VOV: 34
Opdrachtgever	<ul style="list-style-type: none">- Openbaar Ministerie- Vonnisgerecht (eerste aanleg of beroep)- Onderzoeksrechter/onderzoeksgerechten
Info	<p><u>Doelstelling</u> maatschappelijke enquête:</p> <ul style="list-style-type: none">- Overzicht geven van de levensgebieden van de justitiabele ten opzichte van de feiten die hem worden tenlastegelegd- De potentiële problemen in dit kader- De houding van de justitiabele dienaangaande- Eventuele bijstandsaanbod vanwege derden <p>De analyse van deze gegevens moet leiden tot:</p> <ul style="list-style-type: none">- De haalbaarheid van de straf/maatregel nagaan- Eventueel voorstel van voorwaarden die opportuun worden geacht en die tot doel hebben recidive te voorkomen
Timing opdracht	Minimaal 2 maanden
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none">- Inzage gerechtelijke bundel- Informatie uit voorgaande mandaten die in het eigen justitiehuis werden opgevolgd (vb. Voorafgaande verslagen in het kader van een VOV)- Twee gesprekken met de cliënt, één tijdens een bureelgesprek en één tijdens een huisbezoek voor een maatschappelijke enquête- Informatie van relevante derden
Doel risicotaxatie	<ul style="list-style-type: none">- De meest gepaste maatregel en/of voorwaarden voorstellen aan de opdrachtgever met oog op het vermijden van recidive

Maatschappelijk enquête bij penitentiaire opdrachten en bescherming van de maatschappij/internerings:	
<ul style="list-style-type: none"> - Penitentiair verlof en/of de evaluatie van het verlof - Beperkte detentie - Elektronisch toezicht - Voorwaardelijke invrijheidstelling - Voorlopige invrijheidstelling met het oog op overlevering en verwijdering van het grondgebied - Invrijheidstelling onder toezicht (TBS) - Vrijheid op proef - Voorlopige invrijheidsstelling 	
Aantal mandaten 2019	<ul style="list-style-type: none"> - Penitentiair (penitentiair verlof, beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling): 1522 - Internering (penitentiair verlof, beperkte detentie, elektronisch toezicht, invrijheidstelling op proef): 39
Opdrachtgever	<ul style="list-style-type: none"> - Directie van de gevangenis - Directeur van de instelling waar de geïnterneerde werd geplaatst - Strafvuiteroeringsrechtbank (SURB) of Kamer ter Bescherming van de Maatschappij (KBM)
Info	<p>De <u>doelstellingen</u> van de maatschappelijke enquête gezien de justitieassistent enkel het potentiële opvangmilieu ontmoet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het opvangmilieu van de veroordeelde/geïnterneerde bevragen, - hun relatie met de veroordeelde/geïnterneerde bevragen, - hun houding ten opzichte van de feiten en hoe zij de feiten begrijpen vanuit hun kijk op de veroordeelde/geïnterneerde bevragen, - de opvangmogelijkheden en het engagement van het opvangmilieu naar de veroordeelde/geïnterneerde bevragen, - welke verwachtingen, plannen en voorwaarden er zijn - in het kader van de beperkte detentie de familiale belangen die de toekenning van deze modaliteit kunnen verantwoorden, bevragen.
Timing opdracht	Binnen de maand na ontvangst door het justitiehuis
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - De vonnissen die betrekking hebben op dat mandaat - Alle vonnissen die de SURB/KBM erin geveld heeft - Verzoekschriften van de cliënt - De adviezen van directie van de inrichting - De adviezen van het Openbaar Ministerie - De verslagen van het Justitiehuis - PSD, maar momenteel nog niet standaard voorzien als bron - De instelling waar de plaatsing werd uitgevoerd (=FPC), maar momenteel nog niet standaard voorzien als bron - Deskundige verslagen, maar momenteel nog niet standaard voorzien als bron - Informatie uit voorgaande mandaten die in het eigen justitiehuis werden opgevolgd vb. voorgaande verslagen die in het kader van een VOV, eventueel een probatie enquête die werd gevraagd door het vonnisgerecht,...) → <u>geen</u> inzage in de gerechtelijke bundel! - Gesprek met het opvangmilieu tijdens een huisbezoek
Doel risicotaxatie	De meest gepaste maatregel en/of voorwaarden voorstellen aan de opdrachtgever met oog op het vermijden van recidive

Maatschappelijke enquête met oog op de eerst zitting van de Kamer ter Bescherming van de Maatschappij

Opdrachtgever	Kamer ter Bescherming van de Maatschappij (KBM)
Info	<p>De maatschappelijke enquête met het oog op de eerste zitting van de KBM van de SURB moet:</p> <ul style="list-style-type: none">- een overzicht geven van de levensgebieden van de geïnterneerde ten opzichte van de feiten en de problematiek die hebben geleid tot het uitspreken van zijn internering- een overzicht geven van het gedrag en van de bewustwording van de geïnterneerde dienaangaande, alsook van de eventuele gezinsleden en van de instanties die belast zijn met zijn begeleiding.- Een analyse van deze gegevens kan leiden tot suggesties die beogen rond de geïnterneerde een zorgnetwerk te creëren dat voldoende aangepast is aan zijn situatie om recidive te voorkomen, zijn situatie te stabiliseren en zijn levenskwaliteit te verbeteren.
Timing opdracht	- Minimaal 2 maanden en maximaal 3 maanden
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none">- Twee gesprekken met de cliënt, één tijdens een bureelgesprek en één tijdens een huisbezoek- Informatie van relevante derden- De vonnissen die betrekking hebben op dat mandaat- Psychiatrische deskundigenverslagen- Informatie uit voorgaande mandaten die in het eigen justitiehuis werden opgevolgd (vb. voorgaande verslagen die in het kader van een VOV, eventueel een probatie enquête die werd gevraagd door het vonnisgerecht,...) → <u>geen</u> inzage in het gerechtelijk bundel!- Gesprek met het opvangmilieu tijdens een huisbezoek.
Doel risicotaxatie	- De meest gepaste voorwaarden voorstellen aan de opdrachtgever met oog op het vermijden van recidive

Begeleidingsopdrachten

Tijdelijk huisverbod	
Aantal mandaten (1 januari – 30 juli 2020)	85
Opdrachtgever	<ul style="list-style-type: none"> - Openbaar ministerie - Bij verlenging de familierechtbank
Info	<ul style="list-style-type: none"> - De procedure kan ook opgelegd worden als er (nog) geen misdrijf gepleegd is. - De procedure is niet gericht op bestraffing maar op het snel aanbieden van hulpverlening en dit nog tijdens de zogenaamde afkoelingsperiode. - De crisisinterventie is gericht om de uithuisgeplaatste en de personen die met de uithuisgeplaatste persoon dezelfde verblijfplaats betrekken te werken rond: <ul style="list-style-type: none"> o veiligheid o eventuele hulpvragen uit te zuiveren o gericht door te verwijzen naar de meest gepaste hulpverlening zodat risicofactoren kunnen verkleind worden en beschermende factoren vergroot en o er opnieuw veiligheid kan geïnstalleerd worden voor alle betrokken actoren, inclusief de kinderen. o opvolging van de 3 algemene voorwaarden die intrinsiek verbonden zijn aan de maatregel: <ol style="list-style-type: none"> 1 Verplichting voor de uithuisgeplaatste om de gemeenschappelijke verblijfplaats onmiddellijk te verlaten, 2 Verbod om die verblijfplaats te betreden, zich er op te houden of er aanwezig te zijn 3 Verbod om contact op te nemen met de personen aangeduid in het bevel tot tijdelijk huisverbod en die ook de verblijfplaats betrekken
Timing opdracht	Deze opdracht loopt max 14 dagen, eventueel verlengd met max 3 maanden
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - Afschrift van het bevelschrift tot tijdelijk huisverbod - Het aanvankelijk proces-verbaal - Het proces-verbaal van het verhoor van de uithuisgeplaatste - Gesprek met de uithuisgeplaatste en eventueel met de thuisblijvers
Doel risicotaxatie	Doelgerichte doorverwijzing naar hulpverlening en het situeren van eventuele aandachtspunten in het verslag aan de procureur des Konings

Bemiddeling en maatregelen	
Aantal mandaten 2019	3306
Opdrachtgever	Openbaar ministerie
Info	<ul style="list-style-type: none"> - De bemiddeling sensu stricto vormt een communicatieproces waarbij verdachte en slachtoffer met elkaar over een akkoord onderhandelen, via een rechtstreekse of onrechtstreekse ontmoeting, met tussenkomst van de justitieassistent. Dit akkoord kan diverse vormen aannemen, maar het schadeherstel is altijd het uitgangspunt van deze overeenkomst. Het kan gaan over een financiële regeling. Het kan ook gaan over wederzijdse uitleg, excuses, herstel in natura, het bepalen van samenlevingsvoorwaarden of van concrete engagements, aangepast aan de eigenheid van de individuele situatie en controleerbaar door de justitieassistent. - Naast de bemiddeling kunnen er ook maatregelen worden voorgesteld aan de verdachte. Het betreft de vorming, de therapie of geneeskundige behandeling en de dienstverlening. De justitieassistent gaat samen met de justitiabele de haalbaarheid van de voorgestelde maatregel(en) na en werkt deze verder uit. - De procedure beoogt het herstel van schade (aan de hand van de bemiddeling), het niet-recidiveren van de verdachte (aan de hand van de maatregelen) en het uiteindelijke verval van strafvordering voor de verdachte. <p>De justitieassistent staat in voor de voorbereiding, uitwerking en opvolging van de bemiddelingsovereenkomst en de overeenkomst maatregelen. Hij verstrekt binnen de geldende termijnen (cfr. timing opdracht) aan de opdrachtgever de inlichtingen die hij nodig acht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Visie van de partij(en) op feiten en procedure: 'hun' verhaal over de feiten, welke context/problematieken schuilen er achter deze feiten? Indien relevant kan ook hun instemming en visie op de procedure meegegeven worden. - Visie van de partij(en) op de bemiddeling: Visie van verdachte en slachtoffer op de bemiddeling. Het bemiddelingsproces dat werd doorlopen en de wijze van de totstandkoming van de overeenkomst wordt beschreven. - Visie van de verdachte op de voorgestelde maatregel(en): motivatie, haalbaarheid en uitvoerbaarheid, concretisering van de reeds genomen stappen (vb intake, wachtlijst...). <p>De analyse van deze gegevens moet de opdrachtgever een overzicht bieden van het proces dat werd doorlopen met de partij(en) gedurende de voorbereidende fase en zo ook de nodige informatie verschaffen die nodig is om de uiteindelijk opgemaakte overeenkomst(en) te begrijpen.</p>
Timing opdracht	Advies wordt opgemaakt binnen de zes maanden na opstart mandaat. Uitzonderlijk kan deze zes maanden verlengd worden in samenspraak met de het parket.
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - Inzage gerechtelijke bundel - Minstens één bureelgesprek met de partij(en) afzonderlijk. Verder eventueel nog extra bureelgesprekken (niet noodzakelijk, kan ook telefonisch of via mail) én eventueel een direct bemiddelingsgesprek indien gewenst door de partijen.
Doel risicotaxatie	De meest gepaste maatregel en eventuele voorwaarden voorstellen aan de opdrachtgever met oog op het vermijden van recidive.

Vrij Onder Voorwaarden (VOV)

Aantal mandaten 2019	2538
Opdrachtgever	Onderzoeksrechter/onderzoeksgerechten
Info	<p><u>Taak</u> van de justitieassistent bestaat uit het begeleiden van de justitiabele met het oog op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het vermijden van voorlopige hechtenis - het beperken van de schade die wordt veroorzaakt door de tussenkomst van het strafrechtelijk systeem - het herstelgericht werken <p>De VOV duurt maximum drie maanden. De onderzoeksrechter kan voor het verstrijken van de oorspronkelijk termijn een beslissing tot verlenging nemen. Bij gebreke hiervan vervallen de voorwaarden. Elke verlenging geldt opnieuw voor maximum drie maanden.</p> <p>De <u>doelstellingen</u> van het werk van de justitieassistent hier zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de justitiabele alle relevante inlichtingen te verstrekken opdat hij de nodige middelen kan aanwenden ten einde de voorwaarden die hem tijdens de proeftermijn worden opgelegd, na te leven; - de justitiabele hierbij te ondersteunen; - de nodige middelen aanwenden om na te gaan of de justitiabele de voorwaarden naleeft; - alle relevante inlichtingen inwinnen in verband met het mandaat, ze analyseren en ze vervolgens naar de opdrachtgever doorspelen binnen de geldende termijnen (zie timing) opdat zij de meest geschikte beslissingen zouden kunnen nemen
Timing opdracht	<ul style="list-style-type: none"> - Binnen de maand na de opstart van de begeleiding een aanvangsverslag - Het evolutieverslag wordt opgesteld 15 dagen vóór het einde van de maatregel (zonder verlenging dus na 2,5 maand, elke verlenging duurt drie maanden)
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - Inzage onderzoeks dossier (mits toestemming van de opdrachtgever en wordt soms geweigerd omwille van geheim van het onderzoek) - De gesprekken met je cliënt (bureelgesprekken/huisbezoeken) - Informatie van het sociaal netwerk - Informatie van betrokken hulpverlening via driehoeksgesprekken - Verificatiestukken zoals loonfiches, aanwezigheidsattesten van therapie, indien dat wordt opgelegd resultaten van urinecontroles, de verificatie via i+Belgium,...
Doel risicotaxatie	<ul style="list-style-type: none"> - Begeleiding op maat door justitieassistent, zowel qua intensiteit als inhoud (want ook 90% van de VOV's bij de behandeling ten gronde mondt uit in een APS/AWS/probatiebegeleiding) - Doelgerichte doorverwijzing naar hulpverlening

Probatie en autonome probatiestraf (APS)	
Aantal mandaten 2019	2781
Opdrachtgever	Vonnisgerecht (eerste aanleg of beroep), rapportage aan probatiecommissie
Info	<p><u>Taak</u> van de justitieassistent bestaat uit het begeleiden van de justitiabele met het oog op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het vermijden van recidive - het beperken van de schade die wordt veroorzaakt door de tussenkomst van het strafrechtelijk systeem - het herstelgericht werken. <p>Deze begeleiding is <u>beperkt in de tijd</u>, het is de opdrachtgever of de wet die de duur van deze termijn bepaalt (cf. Wet van 22 maart 1999 en van 28 maart 2000 tot wijziging van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie).</p> <p>De <u>doelstellingen</u> van het werk van de justitieassistent hier zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de justitiabele alle relevante inlichtingen te verstrekken opdat hij de nodige middelen kan aanwenden ten einde de voorwaarden die hem tijdens de proeftermijn worden opgelegd, na te leven; - de justitiabele hierbij te ondersteunen; - de nodige middelen aanwenden om na te gaan of de justitiabele de voorwaarden naleeft; - alle relevante inlichtingen inwinnen in verband met het mandaat, ze analyseren en ze vervolgens naar de opdrachtgevers doorspelen binnen de geldende termijnen opdat zij de meest geschikte beslissingen zouden kunnen nemen.
Timing opdracht	<ul style="list-style-type: none"> - Binnen de maand na de opstart van de begeleiding een aanvangsverslag - Drie maanden later een begeleidingsplan - Telkens een verslag wanneer de opdrachtgever erom verzoekt en minstens om de zes maanden.
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - Inzage gerechtelijke bundel - Informatie uit voorgaande mandaten die in het eigen justitiehuis werden opgevolgd (vb. voorafgaande verslagen die in het kader van een VOV, eventueel een probatie enquête die werd gevraagd door het vonnisgerecht,...) - De gesprekken met je cliënt (bureelgesprekken/huisbezoeken) - Informatie van het sociaal netwerk - Informatie van betrokken hulpverlening via driehoeksgesprekken - Verificatiestukken zoals loonfiches, aanwezigheidsattesten van therapie, indien dat wordt opgelegd resultaten van urinecontroles, de verificatie via i+Belgium,...
Doel risicotaxatie	<ul style="list-style-type: none"> - Begeleiding op maat door justitieassistent, zowel qua frequentie als inhoud - Onderbouwing van advies aan probatiecommissie bij niet-naleving van de voorwaarden of bij voorstel tot opschorting of herziening van voorwaarden - Doelgerichte doorverwijzing naar hulpverlening

Penitentiaire opdrachten en bescherming van de maatschappij/internerings: <ul style="list-style-type: none"> - voorwaardelijke invrijheidstelling - beperkte detentie - elektronisch toezicht - voorlopige invrijheidstelling met het oog op de verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering - invrijheidstelling op proef 	
Aantal mandaten 2019	<ul style="list-style-type: none"> - Voorwaardelijke invrijheidstelling: 163 - Beperkte detentie: 155 - Elektronisch toezicht: 1705 - Voorlopige invrijheidstelling: 5 - Invrijheidstelling op proef residentieel: 207 - Invrijheidstelling op proef niet-residentieel: 59
Opdrachtgever	Strafvuotoeringsrechtbank (SURB) of Kamer ter Bescherming van de Maatschappij (KBM)
Info	<p><u>Taak</u> van de JA bestaat uit het begeleiden van de justitiabele met het oog op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het vermijden van recidive - het beperken van de schade die veroorzaakt wordt door de tussenkomst van het strafrechtelijk systeem - het herstelgericht werken. <p>Deze begeleiding is <u>beperkt in de tijd</u>, het is de opdrachtgever of de wet die de duur van deze termijn bepaalt (cfr. De wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafvutoeringsmodaliteiten en de wet van 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de SURB en de wet van 5 mei 2014 betreffende de internering)</p> <p>De doelstellingen van de justitieassistent hier zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de justitiabele alle relevante inlichtingen te verstrekken opdat hij de nodige middelen kan aanwenden ten einde de voorwaarden die hem tijdens de proeftermijn worden opgelegd, na te leven; - de justitiabele hierbij te ondersteunen; - de nodige middelen aanwenden om na te gaan of de justitiabele de voorwaarden naleeft; - alle relevante inlichtingen inwinnen in verband met het mandaat, ze analyseren en ze vervolgens aan de opdrachtgever bezorgen binnen de geldende termijnen.
Timing opdracht	<ul style="list-style-type: none"> - Binnen de maand na de opstart van de begeleiding een aanvangsverslag - Drie maanden later een begeleidingsplan - Vervolgens telkens wanneer de opdrachtgever erom verzoekt en minstens om de zes maanden. - Een maand voor het einde van de proeftermijn een eindverslag
Beschikbare info	<ul style="list-style-type: none"> - De vonnissen die betrekking hebben op dat mandaat - Alle vonnissen die de SURB/KBM erin geveld heeft - Verzoekschriften van de cliënt - De adviezen van directie van de inrichting - De adviezen van Openbaar Ministerie - De verslagen van het justitiehuis - PSD - De instelling waar de plaatsing werd uitgevoerd (=FPC)

	<ul style="list-style-type: none"> - Psychiatrische deskundigenverslagen - Informatie uit voorgaande mandaten die in het eigen justitiehuis werden opgevolgd (vb. voorgaande verslagen die in het kader van een VOV, eventueel een probatie enquête die werd gevraagd door het vonnisgerecht,...) → <u>geen</u> inzage in de gerechtelijke bundel De gesprekken met je cliënt (bureelgesprekken/huisbezoeken) - Informatie van het sociaal netwerk - Informatie van betrokken hulpverlening via driegesprekken - Verificatiestukken zoals loonfiches, aanwezigheidsattesten van therapie, indien dat wordt opgelegd resultaten van urinecontroles, de verificatie via i+Belgium,...
Doel risicotaxatie	<ul style="list-style-type: none"> - Begeleiding op maat, zowel qua frequentie als inhoud - Onderbouwing van advies bij verzoek gedetineerde/geïnterneerde om aanpassing van de voorwaarden aan de SURB/KBM, bij niet-naleving van de voorwaarden of bij het eindverslag bij geïnterneerden - Doelgerichte doorverwijzing naar hulpverlening